

Szemtanúk a temesvári eseményekről 1989.12.17. 22:56 1989. december 17., vasárnap - Csongrád megyében a nagylaki magyar-román határátkelőnél, ahol az utóbbi hetekben is gyakorlatilag zavartalanul lehetett ki- és beutazni, vasárnap szinte megbénult a teherforgalom: este már 51 kamion vesztegelt a határ magyar oldalán. Az MTI munkatársa a határőrség orosházi kerületi parancsnokságának ügyeletesétől megtudta, hogy vasárnap nulla órától este fél 10-ig 64 kiutazni szándékozót utasítottak vissza a román határőrök. Az első erőteljesebb visszaküldési hullám hajnali 5-6 óra között kezdődött. Az átlépni szándékozók zöme magyar utas volt, de akadtak közöttük más állampolgárságúak is. A visszaküldést a román határőrség nem indokolta. Egy, délután fél 5-kor magyar földre lépő utas arról számolt be, hogy Temesváron zavargások történtek. Hasonló hírrel érkezett egy csehszlovák állampolgár is. Elmondta: hazánk felé utaztában Temesváron tankolt. A városban harckocsikat, eltorlaszolt utcákat látott és lövöldözést hallott. Egy másik, NSZK hontalan útlevéllel rendelkező, valószínűleg román állampolgárságú utas szerint az események már szombaton megkezdődtek. Mint a lökösházi határőröknek elmondta, már szombaton este 10 óra körül mintegy ötezer ember tüntetett Temesvár főutcáján. A rendőrség vízágyúkat vetett be ellenük. Az Orosházáról kapott tájékoztatás szerint a késő esti órákban már nem érkeztek utasok Romániából. Feltételezik, hogy Temesvár környékét lezárták.

A gyulai határátkelőnél viszonylag kiegyensúlyozott volt a forgalom, de ott is vissza kellett fordulnia 24 személynek.

Temesvár - NSZK-visszhang 1989.12.18. 13:42 Bonn, 1989. december 18. hétfő (MTI-tud.) - A nyugatnémet rádióállomások a reggeli óráktól kezdve - magyar, osztrák és jugoszláv forrásokra hivatkozva - részletesen beszámoltak a Nicolae Ceaușescu román párt- és állami vezető önkényuralmi elnyomó rendszere ellen kirobbant temesvári tüntetésekről, a katonaság embertelen közbelépéséről, a román határintézkedésekről. A Deutschlandfunk rádióállomás hétfő déli híreiben a vezető politikai események sorában ismertette a tüntetés okait.

Megállapította, hogy a tiltakozások eredetileg arra irányultak, hogy megakadályozzák a romániai emberi jogokért küzdő magyar református lelkész, Tőkés László elhurcolását. Tőkés küzdelméről hétfőn írást közöl a Frankfurter Allgemeine Zeitung című napilap.

A Die Welt, szintén hétfőn, részletes helyszíni tudósításában - Tőkés László fényképét is közölve - leírja a polgárjogi küzdelem új szakaszát, amelynek során a román ortodox egyház hívei és a magyar nemzeti kisebbséghez tartozók szombaton már közös erővel megakadályozták a magyar református pap deportálását. Az újság ezt az összefogást jelentős tényezőnek tartja a Ceaușescu-rezsim elleni harc szempontjából.

A Deutschlandfunk hétfő déli híradójában külön jelentést közvetített budapesti tudósítójától, aki összefoglalta legújabb értesüléseit a temesvári, az aradi és a kolozsvári megmozdulásokról, és éppen az adás közben ismertette azt az eddig még meg nem erősített hírt, hogy Tőkés Lászlót a román titkosrendőrség feleségével együtt ismeretlen helyre hurcolta. A rádióban a tudósító hangsúlyozta, hogy a megmozdulások már pénteken kezdődtek diákok és munkások részvételével, és azokban főként románok vettek részt

A Szabad Demokraták nyilatkozata a romániai helyzetről 1989.12.18. 18:47 1989. december 18., hétfő - A Szabad Demokraták Szövetsége szorongva és ébredő reménnyel üdvözli a bánsági megmozdulások hírét.

Bebizonyosodott, hogy a kisebbségi jogok védelme a többséget is mozgósítani tudja: bebizonyosodott, hogy Tőkés László tiszteletes, aki magyar és református, azoknak is hőse, akik románok és görögkeletiek.

Temesvárott és Aradon rendőri és katonai erővel próbálja megállítani Európa legvisszataszítóbb diktatúrája a népi elégedetlenség kitörését. Ez a kísérlet nem járhat sikerrel. A román kommunista kormánynak is meg kell hallania az idők szavát, menesztenie kell a gyűlölt Ceaușescu-dinasztia képviselőit, elébe kell mennie a követeléseknek, ha nem akar súlyos összetűzéseket, esetleg vérontást.

A magyar ellenzék, a Szabad Demokraták Szövetsége a maga nemzetközi súlyával is hajlandó támogatni olyan demokratikus átmeneti berendezkedést Romániában, amely kötelezettséget vállal a romániai magyarság egyéni és kollektív emberi jogainak, művelődési autonómiájának aktív bátorítására és hathatós védelmére.

Emlékeztetjük a román demokratákat: éppen Temesvár mutatta meg, hogy a kisebbség joga nélkül nem lehetséges szabadság.

Amikor tiltakozunk a rendőri atrocitások ellen és szolidaritásunkat nyilvánítjuk Tőkés László barátunkkal, s a határon túli román és magyar demokratákkal, már a jövőre is gondolunk: a demokratikus Magyarország és a demokratikus Románia baráti együttműködésére. Új határokat nem követelünk, de szabad magyarságot - Erdélyben is - igen. Bízunk benne, hogy a romániai átmenet gyors lesz és békés. Ehhez azonban Ceaușescunak és bűntársaiknak távozniuk kell.

Ügyvivők

Az MDF Országos Elnökségének nyilatkozata a romániai helyzetről 1989.12.18. 19:40 1989. december 18., hétfő - A Magyar Demokrata Fórum őszinte aggodalommal és mélyen átértzett felelősséggel fordul a magyar néphez, Románia népeihez, Európa minden államához és az Egyesült Nemzetek Szervezetéhez. Tőkés László lelkes és Románia minden más, személyes és lelkiismereti szabadságában, polgári és politikai, nemzetiségi és felekezeti jogai gyakorlásában veszélyeztetett polgára érdekében.

A magyar néptől azt kérjük, hogy szolidaritását az emberi, polgári és nemzetiségi jogaikban Romániában megsértettek iránt elnyert szabadságához és demokratikus öntudatához méltóan mutassa ki; ne engedje, hogy provokátorok vagy demagógok egy pillanatra is elfeledtessék: minden esetleges magyarországi könnyelműségnek az árát határon túli testvéreinkkel és barátainkkal fiztethetik meg a szabadság és demokrácia ellenfelei.

Románia népeinek azt üzenjük, legyenek szolidárisak egymással a románok, magyarok, németek és más nemzetiségűek, a görögkeletiek, katolikusok, protestánsok, zsidók és más hitbéliek, mert a történelem tanúsága szerint csak a gyűlölködők felett lehet tartósan úrrá az elnyomó és a megosztó hatalom, a szeretet és a szolidaritás viszont legyőzhetetlenné teszi az együtt élőket.

Karácsony előestéjén fordulunk Európa minden államának minden polgárához és kormányához. Nem szabad engedniük, hogy a Közép- és Kelet-Európa nagy része számára szabadságot hozó 1989-es esztendő, amelynek lengyelországi, magyarországi, kelet-németországi, bulgáriai, csehszlovákiai páratlan eredményeit most ünnepeltük a demokratikus fórumok budapesti nemzetközi találkozásán,

gyászra váltson. Ne terhelje egyetlen európai szervezet, egyetlen európai nemzet egyetlen kormány, egyetlen európai kormány sem azzal lelkiismeretét, hogy közömbös maradt az emberi és polgári jogok romániai végveszélybe sodródása idején. Európaiak ne utólag könnyeztetek, tegyetek meg mindent még most, idejében, hogy ne kelljen könnyeztetek És végül, de nem utolsósorban felhívjuk az ENSZ figyelmét arra, hogy elérkezett a hathatós nemzetközi jogvédő fellépés ideje, hiszen a romániai elnyomás megkérdőjelezi mindazt, amit megalakulása óta az Egyesült Nemzetek Szervezete legfőbb céljának tekintett.

Felszólítjuk egyben a Magyar Köztársaság kormányát, hogy az ENSZ késlekedése esetén kezdeményezze haladéktalanul a Biztonsági Tanács, szükség szerint az ENSZ rendkívüli közgyűlésének azonnali összehívását.

Budapest, 1989. december 18.

Magyar Demokrata Fórum Országos Elnöksége

Románia: se ki, se be? 1989.12.18. 12:12 1989. december 18., hétfő - Hétfőn éjfélől gyakorlatilag megszűnt a magyar utasok beutazása Romániába Nagylaktól Biharkeresztesig. A Békéscsabán át Arad irányában közlekedő reggeli Orient expressz tíz magyar utasát a román hatóságok Kürtösről visszaküldték. Gyulánál a reggeli órákban kilencen kísérelték meg a Romániába való beutazást, mindannyiukat visszaküldték a románok. Kötegyánnál a Szalontára közlekedő személyvonat 27 magyar utasából 26-ot küldtek vissza a román hatóságok. Biharkeresztesen is hasonló a helyzet: a határátkelésre várakozó 31 magyar utast visszaküldték, de ugyanígy járt az a 45 román állampolgár is, aki kishatár-útlevelel Magyarországra igyekezett. A kamionforgalom mind Nagylaknál, mind Gyulánál többórás várakoztatással folyik: hétfőn hajnaltól Gyulánál három, Nagylaknál négy órás várakozás után juthattak át a határon a tehergépkocsik. Gyulavárinál vasárnap este óta várnak - mindeddig hiába - a Romániába való beutazásra a kamionok (többségük török). Jelenleg mintegy húsz kamion áll a határnál. Hétfőn hajnali 1 óráig csak néhány, nyugatnémet rendszámú személygépkocsit engedtek be a románok Magyarországra.

A BM Határőrség közleménye 1989.12.18. 13:06 1989. december 18., hétfő - A BM Határőrség információi szerint a román határőrizeti szervek a Romániába belépni szándékozók mintegy 80 százalékát visszafordítják. Ezért a Határőrség Országos Parancsnoksága kéri a Romániába, illetve a Románián keresztül utazni szándékozókat, hogy csak halaszthatatlan esetben induljanak útnak.

Románia - francia sajtó 1989.12.18. 10:57 Párizs, 1989. december 18. hétfő (MTI-tud) - Több francia lap, rádió- és televíziós állomás számolt be hétfőn - az MTI-re hivatkozó hírügynökségi jelentések alapján - a Temesvárott kirobbant tüntetésről. A lapjelentések más romániai megmozdulásokra is utalnak, de hitelt érdemlő értesítéseket nem tartalmaznak. A Párizsban angol nyelven megjelenő International Herald Tribune első oldalas jelentést közöl a tüntetésekről és ismerteti a Tőkés László ügyében kialakult helyzetet. Vitriolos hangú cikkben támadja Nicolae Ceaușescut és rendszerét legújabb számában a Le Nouvel Observateur című tekintélyes francia hetilap. A több oldalas cikk egyebek között megállapítja, Románia ma teljes rendőrállam. Három millió telefon szolgálja a lehallgatást, 48 cenzúrahivatal, 10 országos és 248 helyi telefonlehallgató-központ létesült és ezer gépkocsira szerelt mobil lehallgató is működik. „A vendéglők tányérjai, a szalonok virágcsokrai, a liftek, a szállodai szobák mindegyike mikrofonokat rejt, - írja egyebek között a francia hetilap. - „A

cenzúra mindent ellenőriz, a könyveket, a konzervdobozok címkéit, az éttermi étlapokat. A rendőrnek elegendő egyetlen pillantást vetnie a gépkocsik rendszámablájára, hogy tudja, ki vezeti a kocsit: az 1 B-vel kezdődő rendszám párttagot jelent, a 12 B külföldi diákot és így tovább. A rendőr, a házmester, a külföldit barátságosan köszöntő járókelő, a kocsirendszám és a szobák fala mind-mind árulkodó s a megtorlás azonnali: az érintett elveszti állását és telefonját, lakásában a fűtés elromlik, a család legifjabb tagja minden vizsgán megbukik, vagy ismeretlen „bűnözők”, verik össze... A rezsim csak keveseket pusztít el, számára jobbnak tűnik, ha megalázza a népet,.

A terjedelmes cikk beszámol a „településrendezési”, tervekről, az adósságállomány megszüntetéséről a román nép teljes elnyomórítása révén és rendkívül hevesen ostorozza az „uralkodó dinasztiát”, mert a cikk szerint „Ceaușescu feltalálta a monarchikus kommunizmust”, „Őrült, megalomániás, vagy a gonoszság géniusza?”, - veti fel a kérdést a lap. - „Ceaușescu elvtárs nem örült, csak egy kissé absztrakt elképzelése van a népek fejlődéséről. Úgy hiszi, ez az utópia teszi lehetővé, hogy túllépjön az időn és örökkévaló legyen,.

Románia - Reuter-elemzés 1989.12.18. 17:59 London, 1989. december 18. hétfő (MTI-Reuter) - Már a közelmúltban mutatkoztak jelei annak, hogy hamarosan meginoghat az utolsó kelet-európai dominó, a Ceaușescu-rezsim is - írja a Reuter brit hírügynökség hétfői elemzésében, miközben a hírszolgálati irodák egyelőre teljes bizonytalanságban vannak abban a tekintetben, hogy pontosan mi is játszódott, játszódik le a különböző romániai városokban ezekben a napokban. A Reuter idézi Dennis Deletant-ot, a londoni egyetem Románia-szakértőjét, aki a „dominódó”, eshetőségére utalt a minap a román írók körében tapasztalható mozgolódás kapcsán. (Számos román író támogatólag szólta Mircea Dinescu ellenzéki román költőről, aki írósztrájkra való felhívást tett közzé a huszonnégy éves Ceaușescu-diktatúra elleni tiltakozás jegyében.) „Az írók lázadása lehet az a katalizátor, amely az egyes, elszigetelt lázongásokat széles ellenzéki tömegmozgalommá változtathatja, - mondta Dennis Deletant.

A mostani romániai események - ellentétben a korábbi évek incidenseitől - a Kelet-Európán végigsöprő reformok időszakában, „a kommunizmus összeomlásának”, szakaszában zajlanak. Szakértők mindaddig azt hitték, hogy Romániát egyelőre elkerülik a változás hullámai. Szervezett ellenzék nem nagyon tűnt fel a színen, annak ellenére, hogy időnként munkáslázadások robbantak ki az igen alacsony életszínvonal miatt. Mindez jórészt a titkosrendőrség igen hatékony működtetésének tudható be.

Nicolae Ceaușescu hatalmát a Reuter szerint két fő tényező veszélyezteti. Az egyik az, hogy az országot sikerült ugyan megszabadítani a külföldi adósságoktól, ám mindez súlyos hiányokat idézett elő a belső ellátásban. A másik tényező az erdélyi magyar kisebbség, amelyet Budapest reformista vezetői támogatnak. A brit hírügynökség utal a falurombolási programra, ugyanakkor - Ion Ratiu román emigráns vezetőt idézve - határozottan leszögezi: nem etnikai gyűlölködésről van szó, hanem a Nicolae Ceaușescu elleni általános gyűlöletről.

Romániai helyzetkép - hírügynökségi 1989.12.18. 19:23 1989. december 18. hétfő (MTI-AP/Reuter/dpa) - Román katonai egységek - szemtanúk beszámolóit szerint - hétfőn körbezárták Temesvárt és Aradot, ahol a hétvégén több ezren tüntettek a Ceaușescu-rezsim ellen. A jelentések szerint a karhatalom páncélosokkal, vízágyúval és szuronyokkal támadt a tömege. Temesváron lövéseket is hallottak. A sebesültek, illetve az esetleges halottak számáról nincs megbízható adat. Arról sincs biztos hír, hogy mi történt Tőkés Lászlóval és családjával, állítólag letartóztatták őket. A román tömegtájékoztatás továbbra is hallgat az eseményekről, csakúgy, mint a bukaresti külügyminisztérium. Csupán a Romania Libera című lap vezércikke tekinthető némi támpontnak: eszerint keményen meg

kell büntetni azokat, akik szembeszegülnek az igazságszolgáltatás döntéseivel. A kitétel nyilvánvaló utalás a Tőkés László elleni eljárásra. A hírügynökségek a helyszínen járt, ám kilétüket felfedni nem kívánó külföldi állampolgárok, turisták beszámolóit alapján állítják össze jelentéseiket.

A hétfői tüntetők Ceaușescu-ellenes jelszavakat kiáltottak, elégették a Conducator fényképeit és könyveit, autókat gyújtottak fel és kirakatokat zúztak be. Állítólag katonai páncélosok zárták le Temesvár utcáit, és Aradon is hasonló a helyzet. Egyes - szintén meg nem erősített hírek szerint - Brassóban is volt tüntetés. A román hatóságok gyakorlatilag lezárták a magyar és a jugoszláv határt. A szófiai rádió közléséből ugyanakkor az tűnik ki, hogy a bolgár-román határon nincs különösebb forgalomkorlátozás. Az AFP - az osztrák külügyminisztérium egyik szóvivőjének közlésére hivatkozva - jelentette: a román hatóságok megtiltották az osztrák állampolgároknak, hogy Románia területére lépjenek, kivételt képeznek azok, akik szakmai-üzleti okokból utaznak be az országba.

Ez a rendelkezés mintegy két hétig marad érvényben.

Bukarestben - nyugati diplomata beszámolója szerint - nyugalom uralkodik, bár az otopeni repülőtér katonai őrizetét nagy mértékben megerősítették. Ceaușescu időközben hivatalos látogatásra Teheránba érkezett.

Mihály, száműzetésben élő volt román király, hétfői nyilatkozatában bátor cselekedetnek nevezte a temesvári tüntetést, és éles hangon elítélte annak erőszakos letörését. Az exkirály szerint igen nehéz megjósolni a dolgok kimenetelét, nem utolsósorban Ceaușescu kiszámíthatatlan magatartása miatt.

A temesvári események 1989.12.18. München, 1989. december 18. (SZER, A mai nap) - Ara-Kovács Attila részletezi a temesvári eseményekről szerzett információkat.

- Két napja a legkézenfekvőbb Romániával kapcsolatos kérdés: elérkezett volna a vég kezdete? Persze az eddig beérkezett hírekből messzemenő következtetést levonni elhamarkodott dolog lenne, mégis tekintettel a kelet-európai változásokra, egy esetleges romániai fordulat nemcsak rendkívüli, de sajátos példaértékű eseménynek számítana, és ami szintén nem mellékes, megerősítené a térség reformáramlatainak pozícióit.

Egybehangzó vélemények szerint a temesvári tömeges megmozdulások szombaton reggel 9 órakor vették kezdetüket. Ugyanakkor ma már egyértelműnek tűnik, hogy a rendszerrel szembeni általános fellépés elindító eseménye az a szolidaritási akció volt, amelyet az ottani református gyülekezet szervezett Tőkés László lelkes megvédésére, akit a román titkosrendőrség el akart távolítani a városból.

Szemtanúk leírása szerint a helyszínre érkező biztonsági alakulatok inkább felkorbácsolták az indulatokat, mintsem hogy megfélemlítőleg hatottak volna a tömegre.

Szombaton délután több ezren verődtek össze a helyi pártház és Néptanács előtt és emlékezvén az 1987-es brassói eseményekre. A biztonsági alakulatok minden igyekezte arra korlátozódott, hogy megakadályozzák ezeknek az épületeknek az ostromát. Így nem voltak képesek ellenőrizni a város egészét, tehát mód nyílt részleges tüntetések megszervezésére több körzetben is.

Nyugati rádiók magyar nyelvű adásaiból 1989. december 19. 2001.01.01. 1.) A Ceaușescu-rezsim a

jelek szerint végóráját éli. A párton és a hadseregen belül is megérett a helyzet arra, hogy néhányan nyíltan vállalják a szembehehelyezkedést a kondukátorral - állapította meg Bihari Mihály. A legújabb temesvári események egy "földcsuszamlásszerű" változást indíthatnak el, amely Bukarestig is eljuthat. (Amerika Hangja) A budapesti Ceauşescu-ellenes tüntetés különösen akkor vált "fenyegetővé", amikor a rádió bejelentette, hogy a belbiztonságiak Temesváron helikopterről és páncélosokból tüzeltek a tüntetőkre. A román nagykövetség tevékenységének felfüggesztése és a határforgalom leállítása annak lehetőségét vetíti előre, hogy Bukarest esetleg felmondja diplomáciai kapcsolatát Magyarországgal. (SZER) 2.) Helmuth Kolh nem rejtette véka alá, hogy a Magyarországot fenyegető krízis árnyai ellenére is bízik a Németh-kormányban és a reformok sikerében. A látogatás javította a kormány szigorú költségvetésének elfogadtatási esélyeit - hangoztatta tudósításában a Szabad Európa budapesti irodájának vezetője. (SZER) 3.) A magyar kormány egyre gyorsabban és megbízhatóbban továbbítja a gazdasági adatokat, adatszolgáltatása egyre jobban támaszkodik a világgazdaságban elfogadott módszerekre - állapítja meg a Világbank legfrissebb jelentése, amely szerint ma az ország adósságállománya 17 és fél milliárd dollár, ami néhány százmillió dollárral több a szakértők által feltételezettnél. Az évi törlesztési kötelezettség a közeljövőben a vártnál kisebb lesz, mert a kamatlábak csökkennek. Az idén esedékes törlesztés összege 2 és fél milliárd dollárt tesz ki, 1991-ben 2,8 milliárd lesz, majd 1998-ra egy milliárd dollár alá csökken. (SZER) 4.) Ha az újjászületett MSZMP meg akarja alapozni a jövőjét, két fő irányzatának - a Marosán vezette post-sztálinista és a Grósz nevével fémjelzett, a Kádár-rendszert átmentő, korszerűbb vonulatának - feltétlenül szüksége van egymásra. Mégis, várhatóan a Grósz-féle platformnak lesz nagyobb a befolyása - hangoztatta hírmagyarázatában Pártos Gábor. (BBC)

Ellenpontok 1989.12.19. Bécs, 1989. december 18. (AFP/Reuter) - Amióta a liberalizálási hullám elárasztotta Kelet-Európát, Nicolae Ceauşescu rendszerének most kellett első ízben szembenéznie ennek az áradatnak egyik különösen heves válfajával. Hétfőn este még különböző és ellentmondó híresztelések voltak forgalomban az áldozatok számáról és Párizsban az emberi jogok védelmének romániai ligája szóvivője sem tudta megerősíteni, hogy akadtak-e halálos áldozatok. Egy bécsi és biztos forrás azonban legalábbis egy halálesetről tud; a Tanjug - nem hivatalos bukaresti forrásokat idézve - két halottról tesz említést. Más, nem ellenőrizhető híradások viszont egyenesen "mészárlásról" szólnak. William Totok német-román író tanúkra hivatkozva a brémai rádióknak elmondta, hogy Romániában a katonák a tömegbe lőttek, megöltek három-négyszáz embert, százakat pedig megsebesítettek.

Két szíriai állampolgárságú egyetemi hallgató, aki a temesvári kórházban dolgozott és hétfőn Jugoszlávia felé hagyta el Romániát, az AFP tudósítójának "legkevesebb ezer" halálesetről számolt be. Az egyik diák elmondta, hogy a kórház hullaházánál vasárnap legalább ezer holttestet raktak sorba, s a hullákon téveszthetetlen volt a lövedékek nyoma. Mindkét diák ragaszkodott a névtelenséghez.

Abban minden tanú egyetért, hogy a mintegy ötezer fős tüntető tömeg, valamint a rendőrség, biztonsági erők között erőszakos cselekményekre került sor, s a tüntetők eredetileg Tőkés László református lelkipásztor védelmében emeltek szót. "Harckocsikat láttam, szuronyos-puskás katonákat, akik a tömegre támadtak" - mesélte egy utazó a budapesti rádióban. Egy másik elmondta: "mesélték nekem, hogy egy tank eltiport egy fiatal nőt, karjaiban kisbabával". Egy harmadik szerint a tüntetők elsősorban rendszerellenes és Ceauşescu-ellenes jelszavakat kiabáltak. A Párizsba eljutott információk szerint a leghevesebb összecsapásokra Temesváron kerül sor. A Reuter hétfő este jugoszláv szemtanúkra hivatkozva arról adott hírt, hogy valószínűleg több tucatnyi a halott, a biztonsági erők nem egy esetben helikopterekből lőttek a tízezres tüntető tömegre. Az egyikük, Radislav Dencic - egy Temesváron tanuló diák - elmondta, hogy ő maga három holttestet látott.

Annak is tanúja volt, hogy füst ömlött ki a városi rendőrség épületéből, miután a tömeg megtámadta. Az említett jugoszláv tanú vallomása - amely szerint saját szemével látta, hogy emberek százai buktak le a járdára - ahhoz hasonlatos véres megtorlásra derít fényt, amellyel Kína júniusban véget vetett a demokratizálási mozgalomnak Pekingben. Eddig ugyanis a jugoszláv és a magyar tömegtájékoztató eszközök által kiszivárogtatott részletekben szó esett ugyan sebesültekről - de halottakról nem.

A Tanjug azt jelentette, hogy Temesvárt a hadsereg egységei tankokkal és egyéb harci járművekkel vették körül, s Románia lezárta bulgáriai, jugoszláv és magyar határát.

A román hatóságok tehát erőszakkal válaszoltak a tiltakozásra - miközben Lipcsében hétfőn megint százezrek tüntettek egy szinte már rutinszerű megmozdulás során.

Azon a napon, amikor Andrej Szaharovot óriási tömeg búcsúztatta Moszkvában - méltatva az embert, aki mindenki másnál többet tett a kelet-európai vasfüggönyök felszámolásáért -, Romániára is fokozott nemzetközi nyomás nehezedett azért, hogy csatlakozzék az elsőprő reformmozgalmakhoz.

Budapesten Németh Miklós és Helmut Kohl közösen állapította meg: "a változások és a szabadság irányába mutató fejlődést nem lehet a végletekig megakadályozni".

Miközben Romániában a tiltakozók autókat gyújtottak fel, kirakatokat törtek be, Ceaușescu könyveit égették - ez utóbbiak ama ritka árucikkek közé tartoznak, amelyekben Románia bővelkedik -, másutt Kelet-Európa reformerei azon fáradoztak, hogy a szabadság homlokzata mögött a szomorú gazdasági valóság tényeivel megbirkózzanak. Még a lengyelországi infláció is tisztos, ha mellé állítjuk a jugoszláviai adatokat - pedig Jugoszlávia valaha a szocialista gazdasági kísérletezés élharcosa volt. A magyar parlament válság-költségvetésről tárgyal, figyelmeztetve az országot, hogy csődbe mehet. Kelet-Berlinben a kormány és az ellenzék tárgyalásain elutasították az újraegyesítést, de felszólították a Szövetségi Köztársaságot a két Németország közötti kétoldalú gazdasági kapcsolatok szélesítésére. Zajlanak az események a keletnémet szakszervezeti mozgalomban, miközben a csehszlovák ellenzéki mozgalom "technikai okokra" hivatkozva halasztotta el, hogy a demokratikus reformok iránt elkötelezett állandó szervezetté alakuljon.

Nyugati rádiók magyar nyelvű adásaiból 1989. december 20. 1989.12.20. 1.) A kísérletek, hogy a magyar és a román lakosságot egymás ellen uszítsák, nem hozhatnak eredményt - szögezte le a londoni egyetem Románia-szakértője. Megállapította: ez Ceaușescura nézve még nem egészen a vég kezdete, csak akkor lesz az, ha a temesvári megmozdulások az ország más részeire is áttérjednek. Ezzel ellentétben Schöpflin György szerint a párt, a hadsereg és a Securitate kondukátor-ellenes koalíciója nélkül a rendszer viszonylag szilárd marad. Nagyobb változást csak a halandóság, a "Kárpátok géniusza" politikai szerepének megszűnése idézhet elő.

(BBC) A KGST országoknak és más államoknak egységesen kell fellépniük, hogy a Román Kommunista Párton belül és kívül egyaránt erőt adjanak az ellenállásra - hangoztatta Waldegrave brit külügyi államminiszter. Rámutatott: a Ceaușescu-rezsim a helsinki egyezmény aláírásával járó kötelezettségeit megszegte, ezért a bírások jogosak és nem nevezhetők a belügyekbe való beavatkozásnak. Ennek a könyörtelen rendszernek a napjai meg vannak számlálva, és jogunk van bármit tenni az összeomlás elősegítésére - mondotta. (BBC) 2.) Magyarország, amely korábban élen járt, elveszítette vezető szerepét a kelet-európai reformmozgalmakban, és egyike azon keveseknek a VSZ-en belül, ahol továbbra is a kommunistáké a hatalom monopóliuma - állapította meg a washingtoni adó

kommentátora, hozzátéve: a magyarok módszere tartósabb eredményekre vezethet, mert másutt csupán az állampártot fejezték le, de "veszélyes tartozékai" tovább élnek. Haraszi Miklós (SZDSZ) a legnagyobb tévedést abban jelöli meg, hogy az ellenzék tárgyalása a párttal zavart okozott a lakosság soraiban és "elszürkítette" a változások eredményeit.

Szerinte előny, hogy továbbra is a volt uralkodó párttá a hatalom, mert neki kell megtennie az első népszerűtlen lépéseket. (Amerika Hangja) 3.) Az MSZP késlekedik vagyónának átadásával - hangsúlyozta ultimátumszerű üzenetében a szegedi ellenzék. A válasz: már nyáron tárgyalások kezdődtek erről, de a szegedi EKA ezt megszakította, és különben is, az esélyegyenlőség így adott, mert ugyan miből futja az ellenzék pártjainak a reklámkampányra. (SZER)

Bukaresti jelentés 1989.12.20. Bukarest, 1989. december 19. (MTI) - Bukarestben megerősítették a biztonsági őrzőket. Látni a városban öt fős katonai csoportokat rohamsisakkal, fegyverrel. Ezek a járőrök feltűnnek a főváros főbb pontjain is. Másutt rendőrökből álló kettes és négyes csoportokat észlelni. Katonai harci járművek nem tűntek fel Bukarestben. Kedden riadalmat keltett, hogy a fővárosban az Ambassador Szállodában robbanás történt. Megítélés szerint nem szabotázs-cselekményről van szó, hanem valamilyen gázcsap szivárgása folytán robbant be egy kisebb helyiség. Ez okozott riadalmat. Egy sérülés történt. A központi fekvésű szálloda és étterme nyitva van, nincs fennakadás.

A bukaresti metró közlekedésében kedden fennakadás volt. Nem tudni, milyen hiba vagy műszaki probléma okozott hosszabb üzemszünetet a fővonalon.

Brassóból nem erősítik meg, hogy valamiféle megmozdulás lett volna a városban. Sőt, olyanok, akik hétfőn délután utaztak át a városon, nem is tapasztaltak különösebb biztonsági intézkedést.

Nem valószínűsíthető az a híradás, hogy az erdélyi városokat katonai alakulatok "őrizzék". A székelyföldi városokban nyugalom van, csak az ország-szerte tapasztalható biztonsági intézkedéseket észlelni, katonai járművek nélkül.

Nagyváradról katonai alakulatokat vezényeltek Temesvár környékére. Elterjedt annak a híre, hogy Nagyváradon is történt valami. Ez nem valószínűsíthető. Feltételezhető inkább az, hogy a katonai mozgást tekintették valamiféle "nagyváradai rendcsinálásnak".

Elhagyta Bukarestet az izraeli turisták csoportja. Izraelből mentesítő gép érkezett értük, s a látogatókat úgy szállították vissza, hogy nem is tartózkodhattak Bukarestben, csak az Otopeni repülőtér tranzitvárójában. Elvitték a szovjet kivándorlók közel száz főnyi csoportját is, akik hétfőn érkeztek a bukaresti nemzetközi repülőtérre, de nem kaptak belépési engedélyt. Normális viszonyok között a szovjet bevándorlók két napot töltenek a román fővárosban, s aztán mennek tovább Izraelbe.

Nyugatnémet turistákat is visszaszállítottak az Otopeni repülőtér tranzitvárójából. A nemzetközi légi járatok egyébként nagyon kevés utassal közlekednek. Kérdés, hogy néhány utas Bukarestbe szállítása kifizetődő-e ezeknek a nyugati légitársaságoknak? Meg nem erősített hírek szerint Iasiban is volt kisebb tüntetés.

A hírt nem lehetett ellenőrizni; lehet, hogy csak híresztelésről van szó.

A Szabad Európa Rádió jelentéseiből 1989.12.20. München, 1989. december 19. (SZER) - Jelentések szerint Temesváron az éjszaka újból zavargások voltak. Amerikai hírügynökség Romániából Jugoszláviába érkezett külföldi diákokat idézett, akik barátaikra hivatkoztak: elmondották, hogy feltehetőleg kiújultak a zavargások. Hírek szerint Temesvár és Arad városát katonai alakulatok lezárták. Temesvárról érkezett orvostanhallgatók jelentették, hogy a hétvégi összecsapásokban sokan meghaltak, illetve megsebesültek. A szemtanúk holttesteket is láttak. A szórványos, részben ellentmondó információkból néhány következtetés levonható: - A különböző nemzetiségű szemtanúk elbeszéléseiből megállapítható, hogy jóllehet az eseményekben szerepe volt Tőkés László ügyének, de ami ebből kifejlődött, az már nem magyar ügy, hanem egy Ceaușescu-ellenes tüntetés - valamelyes magyar részvétellel.

Magyar jelszavak nem hangzottak el. A szemtanúk egybehangzóan állítják, hogy a fegyveres alakulatok nemcsak fecskendőket és könnyfakasztó gázt vetettek be a tüntetők ellen, hanem igenis használták lőfegyvereiket.

- A halálos áldozatok és a sebesültek száma teljesen bizonytalan. Egyes szemtanúk arról beszéltek, hogy az emberek százait látták a földön feküdni.

Eltérnek a szemtanúk elbeszélései azon a ponton is, hogy melyik volt az a középület, amelyet felgyújtottak. A szemtanúk egy része a városházáról, mások a párt székházáról, ismét mások a rendőrkapitányságról beszélnek.

Romániába jelenleg nem engednek be idegeneket. A Romániában tartózkodó külföldiek elhagyhatják az országot. A románok nemcsak a magyar és a jugoszláv, hanem a bolgár határt is lezárták és a jelek szerint az áruforgalmat is messzemenően leállították.

Tőkés László és felesége holléte továbbra is ismeretlen, kisfiuk a nagyszülőknél van Kolozsvárott.

Rapszódikussá vált a telefonösszeköttetés is. Egyes erdélyi városokba érkező telefonhívásokat a rendőrség válaszolja meg.

Gyakorlatilag szükségállapot 1989.12.20. Bécs, Budapest, 1989. december 19. (Reuter/AP/UPI) - Románia nagy területein értesülések szerint kedden gyakorlatilag szükségállapot volt érvényben azt követően, hogy a hét végén véres összetűzések zajlottak le tüntetők és a biztonsági erők között, és lehet, hogy az összecsapások több száz halálos áldozatot követeltek - jelentette a Reuter brit hírügynökség. A Magyar Rádióra hivatkozva hozzátette, hogy értesülések szerint Temesváron kedden újabb incidensekre került sor. A brit hírügynökség megjegyezte, hogy a szinte hermetikus román határzár miatt csak különféle forrásokból kiszivárgó jelentésekre, értesülésekre lehet támaszkodni.

A Magyar Rádió - folytatta a Reuter - idézte egy fiatal magyar beszámolóját (az illető rokonai Temesváron élő orvosok), s eszerint egyetlen kórházban 250 ember halt meg eddig, a halálos áldozatok teljes számát pedig 300-400-ra teszik.

Temesvárt - az értesülések szerint - továbbra is harckocsik és más páncélozott katonai járművek gyűrűje veszi körül, különböző utazók pedig arról számoltak be, hogy szerte az országban élénk katonai tevékenység tapasztalható.

A bukaresti repülőteret harckocsik vették körül, Brassó fölött pedig - egy csehszlovák turista elmondása

szerint - helikopterrajok köröznek. Egy bolgár tehergépkocsi-vezető azt mondta: "Számomra, mint volt katona számára, úgy tűnik, hogy Romániában tényleges hadiállapot van. ... Sok száz katonát és civilruhás, karszalagot viselő géppisztolyos embert láttam, akiket nyilvánvalóan mozgósítottak". Egy másik bolgár gépkocsivezető, aki áthaladt Temesváron, arra a kérdésre, hány katonát látott ott, azt válaszolta: "Az egész város egyetlen zöld (egyenruha-)tenger". A UPI szemtanúkra hivatkozva azt írta, hogy gyakorlatilag minden utcasarkon rendőri vagy katonai egységek láthatók és a körzet több más városához vezető utak mentén harckocsi-oszlopok várakoznak.

Egyik keddi esti anyagában a Reuter idézte a Tanjug jugoszláv hírügynökség jelentését, amely szerint gépfegyveres katonák járőröztek aznap Bukarestben is. A Tanjug úgy értesült, hogy nemcsak Temesváron, hanem Aradon is jelentős a rendőri-katonai készültség.

"Nem hivatalos forrásból ismeretessé vált, hogy ma (kedden) reggel Temesváron ismét lövöldözés volt" - idézte a Reuter a jugoszláv hírügynökséget, amely egy további anyagában nem hivatalos jelentésekre hivatkozva arról számolt be, hogy "Bukarestben is megmozdulások voltak: a fővárosi diákok szolidaritásukat fejezték ki a temesvári fiatalokkal".

Mindeközben Nicolae Ceaușescu elnök, aki hivatalos látogatáson Iránban tartózkodik, egy szóval sem említette a megmozdulásokat abban a beszédében, amelyet Teheránban mondott, sőt, azt állította, hogy országa stabil. Az Agerpres román hírügynökség - amely egyébként szintén egy szóval sem számolt be a Ceaușescu-ellenes tüntetésekről és az azokat követő összecsapásokról - az államfő iráni látogatásáról tudósítva a többi között azt írta: "Nicolae Ceaușescu - ismertette Romániának a gazdasági és a társadalmi fejlődés útján elért eredményeit - rámutatott, hogy az ország gazdasági és társadalmi helyzete jó, stabil és kiegyensúlyozott.

Beszédében Ceaușescu elítélte az erő alkalmazását és óva intett a más országok belügyeibe való beavatkozástól."

Az események visszhangjából 1989.12.20. Brüsszel, Moszkva, Varsó, Kelet-Berlin, Párizs, London, 1989. december 19. (Reuter/AP) - Szovjet részről óvatosan, másutt igen határozottan és erélyesen reagáltak kedden a Romániában lezajlott véres összecsapásokra és az ott kialakult helyzetre. Eduard Sevardnadze szovjet külügyminiszter Brüsszelben a NATO központjában tett látogatása után úgy nyilatkozott, hogy keveset hallott arról, mi is történt Romániában. Ugyanakkor újságíróknak azt mondta: "Rendelkezem némi előzetes információval arról, hogy bizonyos kellemetlen dolgok történtek (Romániában). Csak azt mondhatom: ha emberéletben veszteség történt, akkor csakis legmélyebb sajnálatomat fejezhetem ki." Sevardnadze brüsszeli kijelentését mintegy visszhangozva, Moszkvában a szovjet külügyminisztérium szóvivője, Vagyim Perfiljev azt mondta, a minisztériumnak tudomása van arról, hogy "az elmúlt néhány nap során nehézségekbe ütköznek olyan szovjet állampolgárok, akik magáncéllal szeretnének Romániába utazni". A Reuter idézett egy, Szovjet-Moldáviában dolgozó hírügynökségi szerkesztőt, aki szerint a román hatóságok hétfő reggel óta igen szigorúan ellenőrzik az országba való beutazást. "Csak a Bulgáriába tartó tranzitutasokat engedik be, illetve át" - mondta a szerkesztő, utalva egyben arra, hogy az összes többi, vasúton vagy közúton érkező embert visszafordítják a határátkelőhelyekről. A brit hírügynökség ehelyütt emlékeztetett arra, hogy az összetűzések óta Románia korlátozásokat vezetett be Jugoszláviával, Magyarországgal és Bulgáriával szomszédos határán.

Varsóban kedden a lengyel parlament tiltakozott a Romániában fogantatosított elnyomó intézkedések miatt. Lech Walesa, a Szolidaritás vezetője Gdanskban követelte, hogy a Ceaușescu-kormányzat tartsa

tiszteletben az emberi jogokat, egyúttal arra hívta fel a (hozzá hasonlóan) Nobel-békedíjas személyiségeket, hogy támogassák Tőkés László romániai lelkészét. A lengyel törvényhozásban a képviselők egyperces néma felállással adóztak a romániai megtorlás áldozatainak. Előzőleg egyhangúlag határozatban ítélték el Romániát a "kirívó brutalitás" miatt. A dokumentum szerint az összetűzések során még gyermekeket is lelőttek. A Szejm a határozatban tiltakozott "az alapvető emberi jogok Romániában történő megsértése miatt", és felszólította a román hatóságokat, hogy "azonnal hagyjanak fel a megtorló intézkedésekkel azokkal szemben, akik e jogok tiszteletben tartását követelik".

Ceașescu szózata a román néphez 1989.12.20. Bukarest, 1989. december 20. (MTI) - Nicolae Ceaușescu, a Román Szocialista Köztársaság elnöke, az RKP főtitkára, a fegyveres erők főparancsnoka szerdán este a televízióban és a rádióban szózatot intézett Románia népéhez. (A beszéd szövegét nyersfordításban közöljük.) Ezen az estén szocialista hazánk egész népéhez szólok azokkal a súlyos eseményekkel kapcsolatosan, amelyekre az utóbbi napokban került sor Temesvárott. December 16-ikán és 17-ikén, azzal az ürüggyel, hogy megakadályozzák egy törvényes bírósági ítélet végrehajtását, huligán elemek néhány csoportja számos tüntetést és incidenst okozott, állami intézményeket támadott meg, egész sor épületet, üzletet, középületet rongált meg és fosztott ki, december 17-ikén pedig fokozta tevékenységét az állami és pártintézmények ellen, ideértve egy katonai egységet is. Az események alakulásából, valamint az események néhány résztvevőjének nyilatkozatából kitűnik: ezeknek a csoportoknak az volt a céljuk, hogy megbontsák a rendet, hogy szétrombolják a város intézményeit és közjait, és hogy jelt adjanak hasonló jellegű akciókra más céllal is. A temesvári lakosság ismeri és látta ezeket a fasiszta jellegű pusztításokat. Mindazon erőfeszítések ellenére, amelyeket két napon át tettek a politikai szervek, a pártszervek, a néptanács szervei, a vállalatvezetőségek és a rendfenntartó szervek, ezek a csoportok folytatták és fokozták a rombolást. Továbbra is megtámadták az intézményeket, az üzleteket, ideértve egyes katonai egységeket is. Ilyen súlyos körülmények között december 17-ikén este a megtámadott katonai egységek figyelmeztető lövésekkel válaszoltak azoknak, akik folytatták akcióikat a katonai egységek, az állami és politikai intézmények ellen. Mivel a nemzetellenes, terrorista csoportok akciói folytatódtak, az alkotmánynak és az ország törvényeinek megfelelően a katonai egységek arra kényszerültek, hogy védekezzenek, hogy megvédjék a rendet és az egész város javait, tulajdonképpen az egész ország rendjét. A rendfenntartó szervek, az ügyészség megfelelő vizsgálatot indított és folytat ezen újfasiszta pusztító akciók okainak feltárására, a bűnösök megállapítására.

Ceașescu beszéde után a román televízió közölte: Temes megyében rendkívüli állapotot rendeltek el ... 1989.12.21. Ceașescu beszéde után a román televízió közölte: Temes megyében rendkívüli állapotot rendeltek el, korlátozták a gyülekezést, 23 óra után kijárási tilalom van. (Reuter, AFP) Világszerte kormányok, pártok, nemzetközi szervezetek és különböző felekezeti csoportok ítélték el a Ceaușescu-rezsim brutalitását, így a kelet-európai országok is éles szavakkal ostorozták a demokráciáért tüntető tömeg ellen erőszakot alkalmazó bukaresti hatóságokat. Olaszország, Belgium és az NSZK konzultációra hazarendelte bukaresti külképviseletének vezetőjét. Egyedül Kína nem ítélte el a temesvári vérengzést: a pekingi külügyminisztérium szóvivője azt hangoztatta, hogy "az erő alkalmazása Románia belügye" és "Kína nem avatkozik más országok belügyeibe". Az AFP a pekingi szóvivő közlését ismertette emlékeztet arra, hogy a temesvári vérengzés a Tienanmen téren júniusban lezajlott tömeges megtorláshoz hasonlítható, s akkoriban Kína ugyancsak azt hangoztatta, hogy azért utasítja el a külföldi elmarasztalásokat, mert Kína belügyéről van szó. Emlékeztet, hogy a pekingi vezetők mindeddig gyakorlatilag nem értékelték a Kelet-Európában végbemenő változásokat, s Li Peng kormányfő is csak a fejleményekkel kapcsolatos "aggodalmainak" adott hangot. Június óta egyébként

javultak a KKP és az RKP kapcsolatai, miután Ceaușescu dicsérőleg szólt a pekingi vezetésről, amely "elfojtotta az ellenforradalmi lázadást". (AFP, Reuter, AP) Brit politikusok szerdán felszólították II. Erzsébet királynőt, hogy fossa meg Ceaușescut a tiszteletbeli lovagi címtől, amelyet Ceaușescu londoni látogatása alkalmával adományozott a conducatornak. A londoni lapok "bukaresti hóhéreként" és "szörnyetegként" jellemzik Ceaușescut főcímeikben. (Reuter) A TASZSZ szovjet hírügynökség bukaresti keltezéssel, minden kommentáló megjegyzés nélkül ismertette Ceaușescu szerda esti beszédét. (TASZSZ) 2.) A Varsói Szerződésnek "mélyreható változásokon kell keresztülmennie" - hangoztatta Manfred Wörner, a NATO főtitkára a Die Welt című nyugatnémet hetilapnak adott nyilatkozatában. Wörner azt mondta, hogy nem tárgyalta a két katonai szövetség jövőjéről Eduard Sevardnadzéval, amikor a szovjet külügyminiszter kedden az atlanti szövetség brüsszeli központjában tett látogatást. "A történelem jelenkori alakulása a két katonai szervezet politikai jellegének erősödését teszi szükségessé" - mondta Wörner, aki szerint "a VSZ is ezt szorgalmazza". (AFP)

1989.12.22. 13.) Dél-koreai szakértők csütörtökön kétségbe vonták Eugene Ionesco szerdai állítását, amely szerint a temesvári tüntetők nem román, hanem Romániában állomásozó észak-koreai katonák nyitottak tüzet. Az izraeli rádióknak nyilatkozó világhírű drámaíró magyar és jugoszláv szemtanúkra hivatkozott. A dél-koreai szakértők szerint a Bukarest és Phenjan közötti rendkívül szoros kapcsolatok ellenére sincsenek észak-koreai csapatok Romániában. (AFP) 14.) A kínai külügyminisztérium szóvivője szerint "Romániára tartozik, hogy megtalálja a megfelelő módot, miként rendezi saját ügyeit". Kína sohasem avatkozik más országok belügyeibe - hangoztatta a szóvivő. (AFP) 15.) Az EGK végrehajtó testülete, az Európai Bizottság szerdán este bejelentette, hogy megszakítja kapcsolatait Romániával és humanitárius segélyben részesíti a román menekültek ezreit. (AFP) 16.) Mihail Gorbacsov csütörtökön közölte a népi küldöttek kongresszusának képviselőivel, hogy Ion Bucur moszkvai román nagykövetet a szovjet külügyminisztériumba kérték. Azt is elmondta, hogy a bukaresti szovjet nagykövet meghallgatást kért a román hatóságoktól. A népi küldöttek kongresszusa akkor hozza meg a megfelelő intézkedéseket, amikor valamennyi szükséges értesülés a rendelkezésére áll - mondta a szovjet elnök. (AFP) 17.) A csütörtök esti bukaresti felvonulás során legalább nyolc személy vesztette életét, amikor a biztonsági erők a tömegbe lőttek - közölte Jonathan Lamb bukaresti brit konzul a BBC Televízióknak adott nyilatkozatában. A TASZSZ csütörtök esti jelentése szerint legalább két személyt harckocsik gázoltak halálra. (Reuter, AFP) 18.) Francois Giuliani ENSZ-szóvivő csütörtökön bejelentette, hogy a világszervezet Biztonsági Tanácsa pénteken délután konzultációt tart a romániai helyzetről Ausztria, az NSZK és Magyarország kérésére. (AFP)

Bukaresti fejlemények 1989.12.22. München, 1989. december 21. (SZER) - A temesvári tiltakozás csütörtökön elérte Bukarestet: a fővárosban 10-15 ezer főnyire becsült tömeg tiltakozott a Ceaușescu-uralom ellen. Le a diktatúrával, szabadságot - ilyen jelszavakat hangoztattak a felvonulók. Egy jugoszláv tudósító szerint többen megsebesültek, amikor a biztonsági erők föl akarták oszlatni a tömeget.

Különös közjáték előzte meg ezt az összecsapást. Ceaușescu nagygyűlést szervezett a fővárosban, afféle rokonszenv-tüntetést uralma mellett, a temesvári megmozdulás elítélésére. Alig kezdte meg beszédét, a tömeg lehurrogta. A rádióközvetítést ekkor megszakították, és csupán három perc múlva folytatták újra. A megszakítás során a bukaresti rádió katonazenét sugárzott. Az ismétléskor megszakítás nélkül játszották le az államelnök-pártfőtitkár beszédét.

Délután a román fővárosban tankokat, vízágyúkat és csapatokat vonultattak fel a tüntetőkkel szemben. A város különböző részeiből géppisztoly-tűz hallatszott.

A lakosok egy része az ablakokból kiabálva bátorította az elhaladó tüntetőket.

A Román Kommunista Párt Központi Bizottságának épületét tankok őrzik.

A délutáni tüntetés feltehetően a Ceaușescu dicsőítésére szánt gyűlés nyomán alakult ki. Miután a conducator beszédét megzavarókat a karhatalmi erőknek rövid idő alatt sikerült eltávolítaniuk, a tiltakozók távolabbi helyeken csoportosultak, akikhez később mások is csatlakoztak.

Románia több városából is érkeztek hírek tüntetésekről. Annak ellenére, hogy már szerda este Temesváron és a megyében kihirdették a rendkívüli állapotot és az ezzel együttjáró gyülekezési tilalmat, csütörtökön folytatódott a tüntetés. Néhány katona is részt vett ezen. A városban általános sztrájk kezdődött.

A rendkívüli állapot azzal is jár, hogy éjjel 11 órától hajnalig csak a munkahelyükre igyekvőknek szabad közlekedniük az utcán Temes megyében.

Nagy teret kap a nyugati tájékoztatásban Horn Gyula külügyminiszter azon közlése, hogy Magyarország megvizsgálja a Romániával 1948-ban kötött barátsági és együttműködési szerződés hatályon kívül helyezését, valamint azt is, hogy Budapest felvette a kapcsolatot az ENSZ-el.

Bukaresti rádió - Ceaușescu beszéde 1989.12.22. Bukarest, 1989. december 21. (MTI) - A bukaresti rádió magyar nyelvű adásának hullámhosszán 14:00 órakor, Ceaușescu elnök délben, Bukarestben mondott (és megszakított) beszédét sugározták - román nyelven. Ceaușescu a beszédet "a szocialista Románia polgáraihoz, és a bukaresti municípium lakosságához" intézte. Hangoztatta: "Minden erőnkkel ki kell nyilvánítanunk egységünket Románia integritása, egysége és szuverenitása mellett".

Az RKP Politikai Végrehajtó Bizottsága a beszéd szerint "fontos döntéseket hozott a dolgozó emberek életszínvonalával kapcsolatosan". Ezután egyes szociális segélyek, pénzjuttatások felemelését jelentette be. Eszerint 1990 január elsejével a minimális munkabér 2000-ről 2200 lejre módosul, ami közel másfél millió munkást érint majd. Az év elejétől a gyermekélelmezési díjak felemelését is ígérte "a gyermekek számától és a szülők fizetésétől függően 30-50 lejjel", ami szerinte csaknem négy és félmillió gyermeket érint.

Bevezetik "az első gyermekét szülő nő számára" az 1000 lejes egyszeri segélyt, továbbá mindazok, akik két vagy több gyermeket szültek, 2000 lejes "szülési díjban" részesülnek. Az özvegyi nyudíjakat 100 lejjel emelik. Általában a nyugdíjak alsó határa 800-ról 900 lejre módosul, a "társadalmi segélyeket" 500 helyett 800 lejjel állapítják meg - ígérte beszédében Ceaușescu, kijelentve: e rendelkezések "bizonyítják, hogy a gazdaság fejlődésének színvonalával lépést tartva emelkedik a dolgozók életszínvonala is".

A temesvári eseményekről szólva az ismert vádaskodásokat ismételte meg, azzal kiegészítve, hogy a Románia függetlensége ellen fellépő "imperialistabérenc erők" azt kívánják, hogy "a szétszakított országban csökkenjen a nép életszínvonala, és ismét vezessék be a munkanélküliséget". Ezzel szemben - hangoztatta - a társadalom vívmányainak védelmére "minden vállalatnál létre fogjuk hozni a szocializmus rendfenntartó, védelmi csapatait".

A román vezér ezt követően kijelentette: "A temesvári eseményekről egyre inkább kiderül, hogy egy

összehangolt akcióról van szó. Olyan körök szervezték, amelyek meg akarják semmisíteni Románia integritását és szuverenitását, meg akarják állítani a szocializmus építését, hogy újból idegen uralom alá tegyék a román népet; ezért meg kell védenünk minden erőnkkel Románia függetlenségét és integritását.

Úgy hiszem, önök között vannak olyanok, akik emlékeznek a Románia függetlenségének megvédését célzó 1968-as nagy demonstrációra; népünk elszántsága és egysége biztosította a romániai szocializmus továbbépítését. És most teljes egységben, elszántsággal kell tevékenykednünk mindazok ellen, akik nemzetünk erejét és egységét próbálják meggyengíteni, s akik az imperializmus bérenceiként újból ketté akarják osztani Romániát, hogy uralom alá vessék népünket. (Önök) ismerik, mit tettek és mondtak elődeink: „inkább meghalunk harcban, teljes glóriával, minthogy rabok legyünk, és harcolunk, hogy szabadon és függetlenül élhessünk„.

Szükségesebb most, mint bármikor, hogy a demokrácia eszméje szerint tevékenykedjünk, hogy teljes felelőséggel vitassunk minden társadalmi problémát, állandóan szem előtt tartva, hogy Romániában biztosítani kell a nép jólétét, a szocializmust a néppel és a népért építjük, s mindenkor biztosítani kell Románia integritását és függetlenségét.

Egyesek azt szeretnék, hogy újból vezessék be a munkanélküliséget, csökkenjen a nép életszínvonala; nyíltan megfogalmazott céljuk Románia szétszakítása, hogy független népünk, nemzetünk jövőjének veszélyeztetése."

Ceașescu bajban 1989.12.22. Bécs, 1989. december 21. (AFP) - Úgy tűnik, Nicolae Ceaușescu rezsimjének kezéből mindinkább kicsúszik az ellenőrzés, s közben egyelőre semmiféle jele nincs annak, hogy a Román Kommunista Párton belül kialakulna valamiféle belső átrendeződés. Bukarestben csütörtökön először hallatszottak Ceaușescu-ellenes jelszavak, pedig a rezsim hivatalos támogató tüntetést rendezett a maga számára. A tüntetők egy része azt kiabálta, hogy "Le Ceaușescuval , Temesvár " -, de a többség hatalmas tapsal fogadta a román vezetőnek azt a bejelentését, hogy emelik a fizetéseket és az életszínvonalat.

Ez a megmozdulás, amely mindössze 25 percig tartott, végül is azzal zárult, hogy egy csoport "Szabadság " és "Temesvár " kiáltásokkal távozott a helyszínről. A tiltakozók Ceaușescu arcképeit égették és széttépték a román zászlókat.

Temesvári és aradi források úgy tudják, hogy mindkét városban folytatódnak a megmozdulások. A telefonon elért helyi lakosok szerint a helyzet kaotikus, ellenőrizhetetlen és Temesváron az általános sztrájkot majdnem városszerte betartják.

Aradon csütörtökön lövések voltak hallhatóak és kialakulóban van ott is az általános sztrájk. A Magyar Rádió szerint Ilie Ceaușescu nemzetvédelmi miniszterhelyettest menesztették a helyszínre, hogy kézbe vegye a helyzetet. Más, de meg nem erősített források szerint a tüntetések kiterjedtek más városokra is. Horn Gyula magyar külügyminiszter kijelentette, hogy a Ceaușescu-rezsim elleni tiltakozó mozgalom terjedőben van Romániában.

Mindeközben a hagyományos ellentétek Románia és Magyarország között csütörtökön riasztó méreteket öltöttek, s a magyar hadsereget "olyan készenlétebe helyezték, hogy szükség esetén megtegye a kellő lépéseket" azokra az intézkedésekre, melyek nyomán Temes megyében bejelentették a rendkívüli állapotot.

Horn Gyula magyar külügyminiszter csütörtökön a rádióban jelentette be, hogy Budapest fel kívánja függeszteni a Romániával 1948-ban kötött barátsági és együttműködési szerződést.

A magyar Országgyűlés voltaképpen hétfő óta folyamatosan és hevesen elítéli a temesvári vérengzést. A Magyar Szocialista Párt - a volt kommunisták - szerdán felfüggesztette kapcsolatait a Román Kommunista Párttal.

Ceaușescu szerdán a temesvári lázongásokért a felelősséget az "imperialistákra, irredentákra és sovinsztákra" hárította - ezek a jelzők általában azt takarják, hogy Bukarest szeretné elítéltetni Magyarországot, amely kiáll a romániai magyar nemzetiség mellett.

Csütörtökön Bukarest azt kritizálta, hogy "bizonyos külföldi körök restaurálni akarják a külföldi befolyást Romániában" - megintcsak egy utalás Magyarországra.

Több forrás szerint a tüntetések Romániában egyebek között azt a célt szolgálták, hogy megakadályozzák Tőkés László református lelképásztor kilakoltatását; a magyar származású pap az emberi jogok egyik prominens védelmezője Romániában és a hírek szerint a vele szemben tanúsított bánásmód miatt nemcsak Temesváron, hanem sok más városban is tiltakozások robbantak ki.

Tőkés László 1984 óta vállalkozott arra, hogy megtöri a hallgatás falát és azóta áll ki a romániai magyar nemzetiség jogai, általában az emberi jogok, a kisebbségek jogai mellett.

Tőkés Lászlót szombaton ismeretlen helyre internálták. Bizonyos források úgy tudják, hogy Moldáviában van. Úgy tudják, hogy a rendőrség bántalmazta terhes feleségét, aki emiatt elvetélt.

Kivirágzott a kóró 1989.12.22. London/Belgrád, 1989. december 21. (MTI/dpa) - A Londoni The Times című lap csütörtöki számában kommentárt közölt a romániai eseményekről. Az írást az alábbiakban kismértékben rövidítve közöljük. "Romániában akkor lesz változás, ha körte nő az almafán és kivirágzik a kóró" - mondta Ceaușescu elnök a napokban. Nos, egészen fura virágok kezdtek mostanra virágozni - ezt maga az elnök ismerte el szerda éjszaka egy jellegzetesen hisztérikus beszédben, amelyben - Magyarországra utalva - külföldről szított "fasiszta reakciós csoportokat" emlegetett a temesvári mészárlás igazolására.

A diktátor mindaddig Macbeth módjára szegült szembe a Kelet-Európa többi részén végigsöprő reformokkal, s ez a magatartása két feltételezésen alapult: az egyik az, hogy a Szovjetunió ugyan bírálhatja a repressziókat, de a valaha Romániához tartozó szovjet Moldáviában uralkodó kényes egyensúly miatt Moszkva soha nem avatkozna be. Ceaușescu másik feltételezése az volt, hogy egy rendőrállamban, ahol minden ötödik ember besúgó, bármilyen lázadást csírájában el tudnak fojtani.

Mindkét feltételezést mindaddig messzemenően osztották Nyugaton is, most azonban kétségessé vált helytálló voltuk. A jelek szerint a Szovjetunió "Sinatra-doktrínája" annyit jelent, hogy Moszkva addig tűri meg a létező kommunista rezsimeket, amíg azok hatékonyan kézben tudják tartani az ellenőrzést, de a megingás első jelére nyomban cserben hagyja őket. Ez magyarázattal szolgál többek között arra is, hogy a legszigorúbban ellenőrzött országokban - az NDK-ban, Csehszlovákiában és Bulgáriában miért olyan szédítő sebességűek a változások.

Románia népe rendkívüli bátorsággal megkérdőjelezte a második feltételezés érvényét. Első győzelme

az, hogy a lázadás ténye, amelynek titokban tartásához az államnak maximális érdeke fűződött volna, annyira ismertté vált, hogy maga Ceaușescu is kénytelen volt ezt beismerni. A román hadsereg teljes készütségben van és még a fővárosban is külön őrseget rendeltek ki a középületekhez, a járőröket pedig megerősítették.

SZER 1989.12.27. Nyugati rádiók magyar nyelvű adásaiból 1989. december 27.

1.) "Soha többé kommunistákat" - felkiáltással tüntettek Románia több városában. Megalakult a Keresztény Nemzeti Parasztpárt - állítólag "Doina Cornea vezetésével", aki "parancsot adott a handseregnek", hogy az esti istentiszteleteket "biztosítsa".

Ara-Kovács Attila tudósítása kiemelte, hogy "a hadsereg válogat abban: kitől fogad el parancsot". Vidéken bomlik az állami közigazgatás szervezete: forradalmi bizottságok alakulnak, s ezekben magyar ellenzéki személyiségek is szerepet vállalnak. A londoni adó szerint "az utcákon a tömeg új politikai pártok alakulását követeli", és a kondukátor kivégzését "a Securitate harckésztsége miatt" a hadsereg vezetői követelték. Temesvárra máris visszatért a nyugalom, hajnalban néhány terrorista megadta magát, mert lőszerük elfogyott, és látták a tudósítást a tv-ben a kivégzettekről. (SZER, BBC) 2.) A washingtoni adó amerikai politológus-véleményeket idézett.

Ezek szerint a román hadsereg "a jövőben is jelentős szerepet játszik majd a múlttól való megszabadulás folyamatában". Az országnak a jövőben "nem kell mániákusan az adósság visszafizetésére törekednie", mert "nyersanyagban meglehetősen jól áll", s a lakosság szorgalmas. A katasztrofális gazdasági helyzetben szükségük lesz a Nyugat segítségére. Az ország új vezetése várhatóan "nacionalista alapra helyezkedik majd" a Szovjetunióval kiépülő új kapcsolataiban.

A többpárti demokrácia berendezkedése véget fog vetni Európa legnagyobb kisebbsége: a magyarok üldöztetésének. (Amerika Hangja) 3.) Algéria, Irak, és a PFSZ közös nyilatkozatban fordult Horn Gyula magyar külügyminiszterhez, amelyben hangoztatták, hogy a Ceaușescu-párti terroristák oldalán "nem küzdenek arab nemzetiségű harcosok". A SZER híradása kiemelte, hogy "a televízió képeinek tanúsága szerint valójában az esetetek között találtak arab származásúakat". (SZER)

Külföldi vonatkozású hírek 1989.12.27.

1.) Romániában kedden megalakult a Nemzeti Megmentés Frontjának ideiglenes kormánya, egy nappal azután, hogy kivégezték Nicolae és Elena Ceaușescut, akiket egy katonai bíróság kétórás titkos tárgyalás során egyebek közt népirtás büntette miatt halálra ítélte.

A bukaresti televízió kedden este filmösszeállítást sugárzott a megdöntött zsarnok és felesége katonai bíróság előtti meghallgatásáról.

A Nemzeti Megmentés Frontjának elnöke Ion Iliescu lett, aki egykor a Román Kommunista Párt KB titkára volt, de azután, hogy Ceaușescu rendszerét bírálta, egy műszaki könyvkiadó igazgatóhelyettesévé nevezték ki és rendőri felügyelet alatt állt.

Iliescu Ceaușescu bukása után a Nemzeti Megmentés Frontjának szóvivője lett.

A Reuter jelentése szerint röviddel a kormányalakítás bejelentése után Bukarest főterét ingerült tömeg

árasztotta el, akik nemzeti zászlókat lengetve és öklüket rázva kiáltották: "Nem akarunk többé kommunistákat " A front alelnöke Dumitru Mazilu, aki háziőrizetben volt amiatt, hogy az ENSZ számára készített jelentésében bírálta az emberi jogok romániai helyzetét Ceaușescu diktatúrája idején.

Mazilu alelnök már kedden - egy televíziós kerekasztal- beszélgetés során - bejelentette, hogy a román kormány beszünteti Ceaușescu külföldön erőteljesen bírált falurombolási tervének végrehajtását. (Reuter) A Nemzeti Megmentés Frontjának tanácsa a 43 éves Petre Roman tudományos kutatót nevezte ki Románia miniszterelnökévé. Roman neve eddig nem tűnt fel semmilyen hivatalos politikai funkcióban vagy az ismert ellenzékiek között. A kormány új védelmi minisztere Nicolae Militaru tartalékos vezérezredes, akit Ceaușescu "idegen hatalmakkal való összejátszás" miatt mentett fel a tényleges állományból.

A Nemzeti Megmentés Frontja bejelentette, hogy áprilisban szabad választásokat tartanak Romániában, és Petre Roman kormánya a választásokig ügyvezető kormányként tevékenykedik. Már megkezdődött új politikai pártok és mozgalmak alakítása: elsőnek jött létre a Magyar Demokratikus Unió, másodikként pedig a Nemzeti Keresztény Parasztpárt alakult meg Doina Cornea asszony és magas rangú egyházi személyiségek kezdeményezésére. (Reuter, AFP, AP)

Romániának politikailag nulláról kell újrakezdenie 1989.12.27. Bukarest, 1989. december 26. (dpa) - A Ceaușescu-diktatúra közel 25 éve után Romániának most politikailag nulláról kell újrakezdeni. Az ideiglenes kormány - a Nemzeti Megmentési Front Tanácsa - igen nehéz feladat előtt áll. A 40 tagú testület legfontosabb célkitűzése most a Ceaușescu iránt hű Securitate utolsó ellenállási fészkeinek felszámolása. A "zseniális vezér" kivégzése után nyilván a legbrutálisabb Securitate-tagok is belátják majd, hogy nem érdemes folytatniuk a harcot. A Nemzeti Megmentési Front Tanácsa már a múlt héten előterjesztette a jövő munkáinak keret-programját. Ennek legfontosabb pontjai között szerepel, hogy áprilisban szabad választásokat tartanak, ösztönzik a magánkezdeményezéseket a gazdaságban és a kisparasztok között, utazási és sajtószabadságot biztosítanak, továbbá garantálják a Ceaușescu által lábbal tiport emberi jogok tiszteletben tartását. Azzal, hogy Ion Iliescut, az eddigi szóvivőt kinevezték ideiglenes államfőnek, kedden máris meghozták az első fontos személyi döntést. Iliescut a korábbiak során egyszer Ceaușescu is kiválasztotta trónörökösé, a hetvenes évek elején azonban kegyvesztett lett, s legutóbb egy kiadónál dolgozott. A miniszterelnök Petre Roman lett.

Kérdés, hogy a Tanácsnak valóban sikerül-e áprilisban megtartani a szabad választásokat. Ceaușescu sosem engedett ellenzéki mozgalmat kialakulni, ezért a demokratikus szervezeteket most kell kiépíteni.

A még létező kommunista pártnak megfigyelők nem adnak semmiféle esélyt a jövőre nézve.

A minisztériumok élére még a választások előtt legalább ideiglenes vezetést kell állítani. Az egyetlen hivatalban lévő miniszter jelenleg a honvédelmi tárca új vezetője, Nicolae Militaru tábornok. A külkereskedelmi minisztérium egyik munkatársa Ceaușescu bukása után szinte rezignáltan mondta: "Igazából most nem is tudjuk, hogy mit csináljunk".

Pedig a románoknak éppen a gazdaság terén igencsak neki kell gyürkőzni. Ceaușescu teljességgel túlhajtott és részben értelmetlen iparosítási politikájával a gazdasági csőd szélére vezette az országot, s még saját céljaira fosztogatta is. A szanálás aligha oldható meg egyhamar.

A Nemzeti Megmentési Front Tanácsának összetétele enyhén szólva is vegyes. Számos ismert személyiség is szerepel benne: például Doina Cornea asszony, a népszerű ellenzéki, Mircea Dinescu, a

nagy tekintélynek örvendő költő és publicista, Corneliu Manescu volt külügyminiszter és Dumitru Mazilu professzor, aki az ENSZ Emberi Jogok Bizottságához írt jelentése miatt került a rezsim által üldözöttek közé.

A románokkal együtt most a két nagy nemzetiségnek, a németnek és a magyarnak is van esélye saját érdekei érvényesítésére.

Mindenesetre vége azoknak az időknek, amikor a conducator azon volt, hogy válogatott piszkálódások útján fokozatos asszimilációra kényszerítse az 1,7 millió magyart és a mintegy 200 000 németet. A jövő majd megadja a választ arra a kérdésre, hogy Ceaușescu bukása után a németek nagy többsége változatlanul kitart-e az NSZK-ba való áttelepülés terve mellett.

Első lépések a szokatlan politikai parketten 1989.12.27. Bukarest/Belgrád, 1989. december 26. (dpa) - "A húszmillió máskéntgondolkodó országának" Mircea Dinescu román költő nevezte hazáját Ceaușescu sokéves diktatúrája idején. A politikailag negyed évszázadon át kiskorúsított nép a Ceaușescu kivégzéséről szóló hírek nyomán megtette az első óvatos lépéseket a szokatlan politikai parketten. A Nemzeti Megmentés Frontja, a jövőre tartandó szabad választásokig legmagasabb hatalmi szerv kormányfőt nevezett ki, s már felismerhetők az első politikai pártok csirái is. Mindeddig csak a kommunista párt létezett, amely azonban Ceaușescu "tapsegyletév" korcsosult. A gyűlölt párt 22-ike óta egyetlen párttaggyűlést sem tudott összehozni az országban. Ebbe a politikai vákuumba kell most belépniük azoknak a politikai pártoknak és csoportoknak, amelyek többnyire a háború előtti időkhez kapcsolódnak. Az első lépést a Magyar Demokratikus Unió tette meg, amely a kétmillió magyar kisebbség érdekeinek képviselőjét tűzte zászlajára. Másodikként a Nemzeti Keresztény Parasztpárt jelentkezett, amelyet értelmiségiek - például Doina Cornea asszony - és magas rangú ortodox papok alapítottak.

A lassan ébredő pártokból kialakuló kép azonban megmutatja majd azt is, hogy Romániában mély ellentétek érvényesülnek, amelyeket a diktátor mindeddig a szőnyeg alá söpört: a magyar kisebbség mellett létezik a Bánságban és Erdélyben a 250 000 fős német nemzetiség is.

Különösen a magyarok és románok közötti kapcsolat nem mentes minden történelmi tehertől. A feladat a különböző vallások harmóniájának megteremtése, valamint a gazdasági és történelmi szempontból teljesen eltérő vidékek egyesítése.

A Nemzeti Megmentés Frontja elsősorban azt ösztönzi, hogy ennek a gyűjtőmozgalomnak a helyi szervei alakuljanak meg mindenütt hatalmi szervként. Nem világos, hogy ezek a helyi tanácsok milyen szempontok alapján állnak össze. Az azonban nyilvánvaló, hogy a gyűjtőmozgalomban a legkülönbözőbb politikai erőket elsősorban a szükség egyesíti Ceaușescu-ellenességük alapján.

Alighanem a politikai élet is jóval bonyolultabbá válik, amint megszűnik a közös nevező.

A Nemzeti Megmentési Front vezető tagjai * 1989.12.27. Bécs, 1989. december 24. (Reuter) - Az alábbiakban a Reuter hírügynökség nyomán közreadjuk a romániai Nemzeti Megmentési Front vezető tagjainak életrajzi adatait. A csoportnak, amely a Ceaușescu-rezsim megbuktatása után az ország vezetésének nyilvánította magát, mintegy 40 tagja van. A testületet több politikus és számos eddigi ellenzéki romániai művész és értelmiségi alkotja, akikről egy román diplomata azt mondta: "Ők a nép szabadságharcának jelképes alakjai".

ION ILIESCU: A testület vezetője, moszkvai diákévei idejéből ismeri Mihail Grobacsovot. Korábban az RKP KB titkára is volt, később azonban a rendszer bírálata miatt egyre alacsonyabb beosztásokba került. Az utóbbi időben a műszaki könyvkiadó élén dolgozott és állandó rendőri megfigyelés alatt állt.

CORNELIU MANESCU: Eredetileg a 73 éves Manescut nevezték meg a Front vezetőjeként. Ő korábban miniszter volt, s azon hat magas rangú vezető egyike, akik márciusban Ceaușescuhoz intézett nyílt levélben bírálták a conducator keményvonalas politikáját.

DOINA CORNEA: Románia talán legismertebb és legszókimondóbb ellenzéki személyisége, aki több tanulmányban ítélte el a politikai repressziókat és a tömegek passzivitását. Cornea asszony francia nyelvet és irodalmat tanított a kolozsvári egyetemen, míg el nem távolították állásából, mert filozófiai és vallási tárgyú nyugati írásokat ajánlott tanítványainak. A betiltott görögkatolikus egyház tagja. Ceaușescuhoz intézett tavalyi levelében felszólította a vezért, hogy kezdjen reformokat és számolja fel szörnyű megtorló apparátusát.

TÓKÉS LÁSZLÓ: A 37 éves magyar lelkész ügye indította el a Ceaușescu bukásához vezető tiltakozási hullámot. Prédikációiban szót emelt az egyház és a mintegy 1,7 millió romániai magyar elnyomása, valamint az úgynevezett falurombolási terv ellen. Szeptemberben elbocsátották temesvári tisztségéből. A kitelepítésére irányuló kísérletek ezeket szólították Temesvár utcáira.

MIRCEA DINESCU: A 39 éves költőt egy szerkesztő "a kortárs román költészet dühös fiatal emberének, a modern kor moralistájának" nevezte. A költő műveit lefordították és kiadták Franciaországban, Olaszországban, az NSZK-ban. Tavaly szerepelt a moszkvai rádió román nyelvű adásában és dicsérte a szovjet reformokat.

AUREL DRAGOS MUNTEANU: Író, arra biztatta kollégáit, hogy rázzák le az elnyomó rabigát. Tavaly a román írószövetség főtitkárához intézett levelében megállapította: az írók csak önmaguknak tehetnek szemrehányást, ha hagyják, hogy állampolgári felelősségtől mentes idioták gyülekezetévé degradálják őket.

STEFAN GUSA: Tábornok, vezérkari főnök, a Ceaușescu iránt hű titkosrendőrség elleni hadjárat vezetője. Kollégáját, VICTOR STANULESCU tábornokot nevezték ki honvédelmi miniszterhelyettessé, miniszternek pedig NICOLAE MILITARU tábornokot tették meg. Militaru tábornokot diplomaták "igazi katonának, nem politikai személyiségnek" tekintik.

DUMITRU MAZILU: Professzor, a külügyminisztérium jogi osztályának vezetője volt. Tavaly nem tudta előterjeszteni az ENSZ Emberi Jogi Bizottságának a diszkrimináció megelőzésével foglalkozó albizottsága megbízásából írt jelentését. A román hatóságok azt állították, hogy szívbetegsége akadályozta. Mazilu azonban hírül adta, hogy azért nem utazhatott Genfbe, mert háziőrizetben van, rendőrterror alatt áll és veszélyben van az élete. Jelentése - amelyet levelével együtt juttatott el az ENSZ-hez - emberek kínzásával vádolta a román vezetőket és állította, hogy Ceaușescu uralma szegénységre kárhoztatta a románokat.

SILVIU BRUCAN: Románia volt amerikai és ENSZ-nagykövete.

Elméleti szakember és a pártakadémia volt előadója. Ő is aláírta a hat vezető személyiség Ceaușescuhoz intézett nyílt levelét, akárcsak GRIGORE RACEANU, akit veterán kommunistának mondanak.

Ion Iliescu - Románia új vezetője * 1989.12.27. Bukarest, 1989. december 26. (AFP) - Az 59 esztendőös Ion Iliescu, az új forradalmi hatalom, a Nemzeti Megmentési Front Tanácsának vezetője 1950 és 1953 között Mihail Gorbacsov iskolatársaként Moszkvában folytatta tanulmányait. Iliescu - akárcsak az új hatalom másik két meghatározó vezetőjére: Dumitru Mazilura, a Nemzeti Megmentési Front Tanácsának elnökhelyettesére és Nicolae Militaru tábornokra, az új honvédelmi miniszterre - korábban a diktátor haragja sújtott le.

Az 1930. március 3-ikán Oltenitán, egy román kommunista gyermekeként született Iliescu 1953-ban lépett be az RKP-ba. Miután 1967-ben az ifjúsági ügyek miniszterévé nevezték ki, 1967 és 1971 között munkatársa volt Nicolae Ceaușescunak. 1971 februárjában a KB ideológiai és ifjúsági ügyekkel megbízott titkára lett. A conducator azonban néhány hónappal később "kispolgári értelmiségi magatartás, bürokratikus munkaszellem és az ifjúsági munkához való hozzá nem értés" miatt látványosan kiebrudalta a KB-ból. Iliescu - valójában - ellenezte a román ifjúság ellen irányuló, "kínai mintára" történő kulturális forradalmat.

Iliescut - miután ilyen látványosan összerúgta a port a román nép nagy vezetőjével - Temes megye székhelyére, Temesvárra száműzték bűnbánatot gyakorolni, ahol embersége folytán kivívta az ottani lakosság rokonszenvét.

Iliescu politikai karrierje 1974-től ismét felfelé ívelt, amikor az RKP Politikai Végrehajtó Bizottságának póttagjává választották.

1979-ig a szovjet határ mentén fekvő román Moldávia székhelyéért, Iasiért felelős. Politikai pályája a 80-as években - ismeretlen okból, ám minden valószínűség szerint Ceaușescunak "e rebellis elemmel" szembeni izzó gyűlölete miatt - hirtelen derékba tört.

1984-ben kizárták a KB-ból és - miután álhatatosan bírálta a rendszer környezetvédelmi politikáját - elveszítette felelős beosztását a nemzeti vízügyi hivatalban is.

Iliescu 1987-ben a gorbacsovi reformpolitika mellett kötelezte el magát, amelyet Ceaușescu a tudományos szocializmus eszméinek védelmében oly mereven elvetett.

Drakula irigykedhet 1989.12.27. Bukarest, 1989. december 26. (UPI/dpa) - A Securitate említésére eddig minden román összerezzen. Ha eltűnt valaki, aki beszélgetés közben mondott egy-egy szót a rendszerről, vagy még ennyi bűne sem volt, bizonyosan a conducator 50 000 férfiból és nőből álló magánhadserege vitte el. A legutolsó erdélyi hegyi faluig jól kiépített besúgóhálózat a valaha virágzó Romániát a hallgatás birodalmává tette. A világ azonban döbbenet tudta meg, hogy a diktátor a hatalom bármi áron való megtartása érdekében az emberi életet megvető gyilkosokból álló sereget hozott létre, amely válogatás nélkül öl és utolsó lélegzetéig küzd. A Securitate ravaszul kitervelt felépítéséről és rémtetteiről szóló beszámolók leginkább valamiféle, a "gonosz birodalmáról" szóló horror-sztorikra emlékeztetnek. A Securitate utánpótlását gyilkolásra nevelték. A szervezet Nagyszébenben és Brassóban összesen 6000 "tanuló" képzésére szolgáló taborokat tartott fenn. Az új román vezetés adatai szerint a legszívesebben fiatal árvákat szerveztek be, akiknek a taborokban mintegy a család pótlékát nyújtották. Gyermekekortól fogva szigorú fegyelemben arra idomították őket, hogy a hatalom birtokosai által kiadott legnehezebb és embertelen "feladatokat" is teljesítsék. A tréning egyik lényegi eleme a személyes érzelmek kiölése volt.

A temesvári szörnyű mészárlások bizonyítják: az agyonlőtt vagy agyonszúrt áldozatok némelyikének felhasították a hasát, vagy összeszúrkálták nemi szerveit, némelyeket megnyúztak. A halottak ujjait levágták, hogy megnehezítsék az azonosítást. Temesváron történt az is, hogy a Securitate legyilkolt 45 gyereket, amikor azok egy bábszínházból jöttek kifelé. Theokist, az ortodox egyház pátriárkája Ceuasescut Heródes királyhoz hasonlította, aki Betlehem környékén lemészároltatott minden fiúgyermeket, hogy megszabaduljon Jézustól. Most már nyilvánvaló, hogy a titkosrendőrség arra készült, hogy néhány helységben megmérgezze az ivóvizet.

Egy sebesült Securitate-tag, akit egy bukaresti kórházba szállítottak, a kötése alatt pisztolyt vitt magával és ámokfutó módjára vaktában gyilkolni kezdett, mígnem sikerült megfékezni. Egy orvos szerint az illető "teljességgel magabiztos volt". A gyilkosok mindenütt felbukkannak civilben és katonai egyenruhában is. A Securitate katonai szárnyának fő feladata Ceaușescu személyes védelme, az esetleges felkelések erőszakos leverése, és háború esetén a haza védelme volt.

Amikor a karácsonyi ünnepnapokon Bukarestben a város különböző pontjain váratlanul pokolgépek robbantak, a hadsereg a tetteseket keresve megtalálta a Securitate titkos földalatti folyosórendszerét, amely tulajdonképpen az egész várost behálózta.

Katonatisztek a román rádióban elmondták, hogy a járatrendszer bejáratai a Securitate lakóházaknak álcázott épületeiben, valamint a metróban voltak, s nyilvánvalóan a nyolcvanas években, a metró építése idején épültek. Az egyik ilyen lakásban megtalálták az egész hálózat elektronikus megfigyelő hálózatának kapcsolótábláit is.

A jelek szerint innen támadtak az utóbbi napokban a város különböző pontjain a Securitate terrorellenes és szabotázsakciókra kiképzett emberei a városi gerillaharc szabályai szerint: az állig felfegyverzett harcosok kicsiny csoportokban bukkantak fel háztetőkön vagy utcákon; pokolgépeket robbantottak, vagy válogatás nélkül lövöldöztek, majd eltűntek, úgyszólván a "semmibe" - az alagútrendszer jótékony sötétjébe. A Bukarestben reggelenként összegyűjtött holttesteken precíz fejlődések nyomai voltak: a Securitate a legkorszerűbb infravörös technikával rendelkezik és betiltott robbanó "dum-dum golyókat" használt.

Az alagútrendszer feladata kettős volt: nagy fegyverraktárokhoz vezetett - ahonnan a kommandók az utánpótlást szerezték - és menekülési útvonalként is szolgált.

A katonák rádióban elhangzott közlése szerint egyre új és újabb jelentéseket kapnak további folyosókról és kijaratokról, erődített épületekről, s azon vannak, hogy ezeket a jelentéseket ellenőrizve a "kirakós játékot" teljes képpé állítsák össze.

Igaznak bizonyult az a híresztelés, amely szerint a hatalom három központi épületét, a Köztársasági Palotát, az RKP székházát és a honvédelmi minisztériumot kilométeres földalatti alagút kötötte össze. Egy másik ilyen járat a diktátor palotájától a főváros északi részén lévő, nemrég épült mesterséges tóhoz vezetett. Ez utóbbit nyilvánvalóan menekülési útvonalként tervezték. (Egy hír szerint Ceaușescu és feleségét egy földalatti bunkerben fogták el. A Nemzeti Megmentési Front Tanácsa részéről azonban kedden azt közölték, hogy Ceaușescu már pénteken, a fővárostól mintegy 100 kilométerre fogták el, mikor autóban szökni próbált.) A rádióban felszólították azokat a mérnököket, akik esetleg tudnak valamit a járatrendszer felépítéséről, hogy jelentkezzenek és segítsenek az egész feltárásában. Az is elhangzott, hogy több ilyen építész vagy építőmunkás jelentkezett, akik emigrációban élnek és a Szabad Európa Rádió útján adták meg információikat. Egyikük például arról számolt be, hogy a

Bukaresttől északra lévő Otopeni és Baneasa repülőteret is összeköti egy ilyen folyosó. Hírt adtak továbbá egy olyan járatról is, amely feltehetőleg Ceaușescu nővérének, Elenának a házánál kezdődik.

A TASZSZ adott hírt megbízható román forrásokra hivatkozva arról, hogy a terroristák közül többen a temetőbe menekültek, amikor tűz alá vette őket a katonaság, s hogy a temetőben a sírkövek között, esetleg a kriptákban szintén vannak a folyosórendszernek bejáratai.

A bukaresti rádió beszámolt arról, hogy a város húsz utcáján eddig a Securitate 48 erődített házát találták meg. Ilyenek létéről korábban is tudni véltek az emberek, de senki sem sejtette, hogy ennyi van belőlük. Ceaușescu pedig folyton lecseréltette azokat az elítélteket, akikkel a rendszert építették, s ezért különösen nehéz összerakni a puzzle-t. A mostanáig azonosított házak kéménye füstöl, ebből arra következtetnek, hogy a Securitate égeti az archivumait.

Az eddig fellelt titkos földalatti fegyverraktárakban olyan mennyiségű fegyvert és lőszeret találtak, hogy a hadsereg értékelése szerint a Securitate még hónapokig harcolhatott volna.

Ugyancsak tűzfészek vannak most a lakásokban, amelyekben a diktátor útvonalának mentén a különösen megbízható embereket helyezték el, hogy biztosítsák az útvonalat, ha Ceaușescu autón érkezik. (Emellett ilyenkor az utcákon húszméterenként rendőrök álltak.) Megerősítést látszik nyerni az a híresztelés is, amely szerint Romániában éveken át arabok és afrikaiak kaptak terrorista kiképzést. A valószínűleg megbízható emigráns román források a Szabad Európa Rádió útján arról is beszámoltak, hogy Branestiben, Bukaresttől keletre két ilyen tábor is volt. Mircea Stoica professzor, aki jogot tanít a bukaresti egyetemen, azt mondta el, hogy Ceaușescu néhány éve "kikölcsonozta" Jasszer Arafattól a PFSZ vezetőjének testőrgárdáját.

A Securitate katonai szárnyának fő feladata Ceaușescu személyes védelme, az esetleges felkelések erőszakos leverése, és háború esetén a haza védelme volt.

Ezen kívül létezett azonban a Securitate civil szárnya is. A mindenható titkosrendőrség jelenlétét minden egyes állampolgár nap mint nap érezte. A "civilék" egybefüggő, hiánytalan besúgóháló építettek ki az országban. A gyerekeket arra bírták rá, hogy megfigyeljék szüleiket. A szomszédok nem mertek már egymás előtt sem beszélni. Már a legcsekélyebb politikai háttérű vicc, a Ceaușescu-rendszer leghalványabb bírálata elég volt: a Securitate máris vitte el az illetőt. A rokonokat csak hónapok, néha évek múlva tájékoztatták arról, hogy a rendszer "potenciális" ellenségét száműzték, munkatáborba vagy börtönbe küldték.

Még igen ismert igazgatók, tisztségviselők és újságírók is tűntek el - mindannyian bírói ítélet nélkül. Ha külföldi látogatók érdeklődtek, azt a választ kapták: "Tévednek. Ilyen nevű ember itt sosem dolgozott". Mindent, a szó szoros értelmében mindent lehallgattak. Az emberek az éttermekben mielőtt beszélgetni kezdtek volna, először ellenőrizték az asztalt, a székeket, a padlót és a virágvázát. Ha egy román nagyritkán rászánta magát arra, hogy valamilyen bíráló megjegyzést tegyen, még a lakásában is teljes hangerőre állította a rádiót, kinyitotta az összes vízcsapot és kihúzta a telefont, ha volt telefonja.

Visszatérve a Securitate fegyveres szárnyára: ők rendezték a temesvári vérfürdőt is. Azért öltöztek katonai egyenruhába, hogy ezzel a lakosságot a katonaság ellen lázítsák fel és megakadályozzák a civilek és a hadsereg együttműködését. A Securitate egységei még a Ceaușescu-klán elfogása után is fanatikusan tovább harcoltak, ugyanis a pusztaság túlélésükről van szó. Mindannyiuknak vér tapad a kezéhez. Az új hatóságok bíróság előtt akarják számon kérni a Securitate "munkáját".

Mindent egybevetve: a Ceaușescu-klán a rettegett Securitatével olyan szörnyeteg államot teremtett az államban, melynek láttán még a legvadabb Drakula-rémfilm is elsápadhatna az irigységtől.

Mit hoz a jövő a román kommunistáknak? 1989.12.27. Bécs, Bukarest, 1989. december 26. (AP/AFP)
- A Nicolae Ceaușescu önkényuralma által lejáratott Román Kommunista Pártnak nem sok esélye van, hogy túlélje vezére csúfos bukását - vélik román és külföldi megfigyelők. Mint Ion Ratiu, a londoni székhelyű Világszövetség a Szabad Romániáért nevű szervezet vezetője nyilatkozta: "Az RKP aligha volt politikai pártnak nevezhető. Egyetlen szerepe kimerült abban, hogy éljenezze és megtapsolja Ceaușescut." Ceaușescu széles körű személyi kultuszt teremtett maga körül, s minden jel szerint a párt fennmaradását szorosan összekötötte saját hatalmának megőrzésével. Az észak-koreai Kim Ir Szen példájához hasonlóan, szabályos családi dinasztiát teremtett Romániában, rokonságának mintegy 40 tagját helyezve el kulcsfontosságú állami- és pártfunkcióban. Magát a párttagságot eközben láthatóan megvetette.

Mircea Stoica bukaresti egyetemi professzor - aki éppen a napokban menekült Magyarországra - az RKP múlt havi kongresszusáról beszámolva elmondta, hogy annak minden mozzanatát "kilencven százalékban megszervezte és irányította a titkosrendőrség". A kongresszuson részt vevő küldötteket minden egyes alkalommal gondosan átkutatták, mint holmi bűnözőket, és valahányszor beléptek a kongresszusi terembe, a reptérihez hasonló detektorok között kellett elhaladniuk. "Ennél nagyobb megaláztatást egy kommunista számára ugyan ki kívánhat?" - jegyezte meg Stoica.

A mostani felkelés nyomán létrejött Nemzeti Megmentési Front vezetője, Ion Iliescu pénteken a bukaresti tömeghez szólva kilátásba helyezte, hogy teljesen új politikai és hatalmi struktúrát fognak létrehozni. "A korábbi párt- és állami struktúrát eltöröltük" - szögezte le Iliescu, hozzátéve, hogy a jelenlegi ideiglenes vezetés feladatának tekinti a szabad választások előkészítését, megteremtve a lehetőséget, hogy a közélet alakításában ténylegesen is a nép jelentse a döntő tényezőt. Iliescu egyúttal közölte, hogy a megmentési front szorgalmazza a párt vezető szerepére vonatkozó alkotmányjogi cikkely eltörlését, s egyúttal az ország nevének Román Szocialista Köztársaságról egyszerűen Romániára történő módosítását.

Annyi bizonyos, hogy - mint az AFP Bukarestből jelentette - a román fővárosban megszűnt létezni a párt központi székháza. A harcokban erősen megrongálódott épület az elmúlt napokban de facto a Nemzeti Megmentési Front székhelyévé vált, homlokzatáról pedig hétfő reggel az "Éljen a Román Kommunista Párt" feliratból leverték a "kommunista párt" szavakat.

A formai változás persze még hosszú átmenetet sejtet. "Tudom, hogy milyen opportunisták a kommunisták. Ceaușescu megdöntése után tízezzrel dobják majd el a vörös tagkönyvet, hangoztatva, hogy mindig is gyűlöltek a pártot és annak vezetőit" - vélte Sandu Poberzenic, az említett londoni székhelyű szervezet egyik aktivistája. Az mindenesetre figyelemre méltó, hogy pénteken a hadsereg tábornokai és tisztjei a nyilvánosság előtt "úrnak", nem pedig "elvtársnak" szólították egymást.

"A kommunista pártnak Romániában az égvilágon semmiféle legitimitása nincs" - vélte Sanda Stolerian, Párizsba száműzött román újságíró. Mint hangsúlyozta, a pártot gyakorlatilag Sztálin kreálta az országban, és létezése mindig is idegen volt a román intézményektől. Más ellenzéki források is megjegyzik, hogy a háború előtt Kelet-Európában a román kommunista párt volt a leggyengébb: tagsága az 1000 főt sem érte el.

A háború előtt, amikor az országban még monarchia volt, a politikai élet középpontjában a liberális és a

parasztpárt állt, Moszkva támogatásával azonban a hatalomra került kommunista párt utóbb mindkettőt likvidálta, vezetőik többségét bebörtönözte, számos esetben halálra ítélte. Románia utolsó királyát, Mihályt 1947 decemberében a Kreml nyomására távolították el a hatalomból. A 67 éves ex-király jelenleg Svájcban él, és pénteken kijelentette, hogy kész visszatérni szülőföldjére és elvállalni egy alkotmányos monarchia vezetését.

A Nemzeti Megmentési Front jelenlegi programja nem tesz említést a volt király jövőbeni szerepéről. Hangsúlyozták viszont, hogy egy bizottság rövidesen hozzálát az új alkotmány kidolgozásához. "Meg kell tanulnunk igazi demokráciaként létezni. Le kell törölniük a szégyent és a megaláztatást, amelybe az elmúlt 24 év során taszítottak minket" - jelentette ki Ana Blandiana ellenzéki költő, jelenleg a Front egyik aktivistája.

Ceașescu kivégzése - reakciók 1989.12.27. Párizs, London, Moszkva, 1989. december 26. (AP/AFP) - Miközben az Egyesült Államok és több más ország is úgy vélekedik, hogy a Ceașescu-házaspárt a nyilvánosság előtt kellett volna elítélni, Románia új vezetői kedden azt hangoztatták, hogy a biztonsági okok szükségessé tették a gyors kivégzéseket. A francia televízió második csatornájának nyilatkozva Ion Iliescu, Románia új vezetője a lakosság "általános követelésével és a Ceașescu kiszabadítására törekvő terrorista csoportok folyamatos nyomásával" magyarázta a gyors ítéletvégrehajtást.

Petre Roman miniszterelnök ugyanebben a műsorban azt hangsúlyozta, hogy a Nemzeti Megmentési Front Tanácsa a "létező törvényesség" kereteire támaszkodott. A tárgyalást "népi ülnökökből álló katonai bíróság előtt tartották meg" - mutatott rá a kormányfő.

Arra a kérdésre, hogy a tárgyalás nem volt-e a demokrácia első hibája, Roman kijelentette: "Talán. A bizonytalan helyzet azonban nem tett lehetővé további várakozást. Nyomás alatt álltunk.

Információink voltak arról, hogy támadások érhetik azt a helyet, ahol a Ceașescu-pár tartózkodott. Senki sem tudja elképzelni, milyen kivételes felkészültségű volt Ceașescu elnyomó gépezete" - mondta a miniszterelnök.

Az Egyesült Államok hétfői, az új román vezetést elismerő állásfoglalása a kivégzéssel kapcsolatban megállapította: "Sajnáljuk, hogy a tárgyalást nem a nyilvánosság előtt tartották meg. Az amerikai kormány sürgeti az erőszak és a vérontás beszüntetését Romániában." Megértőbb volt a brit kormányzat. Londonban a külügyi szóvivő azt hangoztatta, hogy "polgárháborús a helyzet Romániában és ilyenkor aligha lehet betartani a törvényesség általánosan elismert normáit. Bár lehet sajnálni a titkos tárgyalást, ennek lefolytatása nem igazán meglepő" - vélekedett a szóvivő.

A Szovjetunió szerint a kivégzésről szóló döntés "valószínűleg számításba vette a román nép óhaját és vágyait. Az ítéletet a katonai bíraskodás gyakorlatának megfelelően hozták meg" - fejtette ki keddi moszkvai sajtóértekezletén Vagyim Perfiljev külügyi szóvivő, aki azt is hangsúlyozta, hogy országa a döntést kizárólag romániai belügynek tekinti.

Az AFP helyszíni tudósítása szerint Bukarest lakói szkepszissel vegyes meglepedettséggel fogadták a Ceașescu-házaspár kivégzésének bejelentését. A hírügynökség tudósítója úgy tapasztalta, hogy sok bukaresti nyilvános tárgyalást szeretett volna a "négy fal közötti" ítékezés helyett. "Szerettük volna tudni, hogyan vélekedik Ceașescu az általa ránk kényszerített életről" - hangzott az egyik interjúalany tipikusnak tekintett véleménye.

Nyugati rádiók magyar nyelvű adásaiból 1989. 1989.12.28. Nyugati rádiók magyar nyelvű adásaiból 1989. december 28.

1.) A londoni rádió szerint "egy napja van hátra" a megadáshoz a Securitate-nak, amely "vontaképpen már megadta magát", mert az ország új vezetői halálbüntetést helyeztek kilátásba az ellenállás továbbfolytatása esetén. A jelek szerint "sokan újra megfontolják", hogy engedelmessé válnak a statáriumnak. Ennek ellenére "a jövőben sem várható a Securitate nyom nélküli eltűnése". (BBC) 2.) A román hadseregnek egyelőre "nem létezik reális társadalmi ellensúlya", ami felveti a kérdést: milyen mértékben lesz képes "mértéktartóan a háttérben maradni, és nem kisajátítani a döntés jogát, amikor a politikának jön el az ideje, és leáldozik a harcoké" - emelte ki helyzetismertetőjében Ara-Kovács Attila. (SZER) 3.) A "megalázó kelet-európai státusz" elkerülésére a "regionális együttműködés és integráció politikája" látszik megvalósíthatónak - fejtegette a SZER helyzetmagyarázata - feltéve, hogy "a térség (szabadon választott) törvényhozásai és kormányai kölcsönösen szorgalmazzák" ennek megvalósítását. A regionális együttműködés nem mond ellent a nyugat-európai integrációnak. Az Európától való elkülönülést - húzta alá a kommentár - "a nacionalista politika" szolgálja, így az "nem felel meg egyetlen ország nemzeti érdekeinek sem". (SZER)

A Ceaușescu házaspár pere 1989.12.28. Bukarest, 1989. december 27. (AFP/Reuter) - Nicolae és Elena Ceaușescunak - a román televízióban szerdára virradóra bemutatott - pere és kivégzése inkább a katonai vezetők, mintsem a polgári hatalom döntésének látszott - vélekedtek szerdán a román fővárosban dolgozó politikai elemzők. A bukarestiek első reagálását egyébként javarészt a csalódottság jellemezte, amibe halvány elégedettség - egyeseknél pedig némi émelygés - vegyült. A főként civilekből álló Nemzeti Megmentési Front Tanácsa (NMFT) nyilvános és méltányos tárgyalást ígért, ám a bukott diktátort és feleségét végül is rögtönítélő bíróság elé állították: ezt a módszert korábban maga Ceaușescu is előszeretettel alkalmazta.

Az eljárás szükségképpen foltot ejt az NMFT becsületén és árt nemzetközi híreinek: máris kedvezőtlenül fogadták világszerte.

A románok szívesebben vették volna, ha a Nicolae Ceaușescut a Nagy Nemzetgyűlés nyilvánosan vonja felelősségre, hogy "az egész nép láthassa, micsoda bűnöket követett el". Am e - lényeges - főntartás ellenére a románok túlnyomó többsége elégedetten vette tudomásul, hogy "hóhéruk nincs többé az élők sorában".

Némelyikük mégis émelyegve szemlélte a televízió képsorait: kiváltképpen a (megismételt, kimerevített) záróképet, amikor a kamera fél percen át időzött a volt kommunista vezető holtteste fölött.

Dumitru Mazilu, az NMFT elnökhelyettese szerdán mindenestre védelmébe vette a rögtönítélő eljárást, amely "a forradalom közepette, korrekt módon és kifogástalan rendben" zajlott le. "A zsarnok (halálra ítélésével) példát kellett statuálnunk, hogy elejét vegyünk a forradalom előtti helyzet megismétlődésének" - hangoztatta.

(Az Egyesült Államok bírálta a titkos tárgyalást és a halálos ítélet azonnali végrehajtását.) Bukarestben tartózkodó politikai elemzők megállapították: az ügyben minden jel szerint a hadsereg mondta ki az

utolsó szót, s az NMFT kénytelen volt áldását adni a tisztek döntésére, akiknek pozícióját megszilárdította a volt conductorhoz hű egységek fölött aratott győzelmük.

Ha nyilvános tárgyalást rendeztek volna, az bizonyosan az NMFT szavahihetőségét és legitimitását szilárdította volna meg. A hadsereg viszont csak veszíthetett volna a nyilvános tárgyalással, amely évtizedeken át féltve őrzött tikokról lebbentette volna föl a leplet: márpedig - nyugati szakértők szerint - a hadseregbe erősen beépültek a Securitate ügynökei.

A Ceausescu-házaspárt mindenestre már pénteken letartóztatták, ám a tárgyalásra szemlátomást csak hétfőn kerítettek sort ("ma, december 25-ikén" - mondta a főlvételen a bíróság egyik tagja), amiből önként adódik a kérdés: miért vártak három napot az ítékezéssel. Az új vezetők közül többen is hangoztatták: a gyorsított eljárásra azért volt szükség, nehogy a Securitate ellenforradalmat kíséreljen meg. Ám december 25-ikén már minden arra mutatott, hogy a Securitate egységeit gyakorlatilag sikerült legyőzni. Az új hatalom maga is aznap jelentette be: ura a helyzetnek.

A videofőlvétel forgatókönyve és az alkalmazott vágástechnika számos talánnyal szolgál.

A televízió képsorainak tanúsága szerint a Ceausescu-házaspár fölött - névtelenségbe burkolózó - bíróság ítélezett, valószínűleg egy katonai támaszponton. Egyes elemzők különben egy öt évtizede épült laktanyára gyanakodtak, és föltételezték, hogy a Ceausescu- házaspárt ugyanazon a környéken ítélték el, ahol letartóztatták őket: jelesül a Bukaresttől mintegy hetven kilométernyire északnyugatra lévő Tirgoviste közelében.

A perről készített filmfőlvételből nem derül ki, ismerte-e Ceausescu a bíróság tagjait, avagy sem. (Egy francia televíziós csatorna román tolmácsa szerint a volt diktátor több ízben a tegező és a magázó forma közötti névmás segítségével szólította meg bíróját.) A bírák és az ügyész többnyire tegezték Ceausescut és nejét. Egy ízben a bíró (vagy inkább a védő) mégis így szólt: "Elnök úr, küzdöttem volna önért, ha ön a legcsekélyebb mértékben respektálta volna az igazságot, ám ön azt teljesen eltagadta".

A televízió eredetileg kétórás filmet harangozott be, ám végül - 24 órás késéssel - 45 perces főlvételt sugárzott csupán. A hangfőlvétel folyamatos volt, ám a képsorokat vágással tagolták: a kimerevített képeket nyilvánvalóan akkor iktatták be, amikor a kamera a bíróság tagjait mutatta volna. Egyszer-kétszer mégis előtűnt a képen egy rangjelző vállap vagy karszalag.

A nézők a halálos ítélet kihirdetésének pillanatában sem láthattak egyebet egy inzertnél: nyilván azért, hogy elrejtse előlük az elítéltek reagálását. E cél érdekében egymáshoz nem illő képeket férceltek össze, és összefüggéstelen kijelentések, feleletek hangzottak el a bíró és az ügyész, illetve a vádlottak szájából.

Vigyor, düh, döbbenet, gúny ült ki a conductor arcára, aki időnként szeretetről árulkodó gesztusokkal csitította feleségét - írta le az AFP a román televízió által főlvételről sugárzott iszonyú s egyszersmind patetikus drámát.

Ceausescu ragaszkodott ahhoz, hogy államcsíny történt, s ő továbbra is elnök és a hadsereg főparancsnoka, s egyre azt hangoztatta: semmilyen bíróságot nem ismer el és kizárólag a Nagy Nemzetgyűlés és a munkásosztály előtt hajlandó felelni.

A diktátor egy helyütt így vágott vissza az ügyésznek, aki - többek között - azzal vádolta őt, hogy immár több mint 64 ezer ember halála szárad a lelkén: "Maguk hívtak ide zsoldosokat. Mi más hatalmi

szervet (irányítunk). Senki sem ismeri el magukat, ezért harcol a nép mindmáig." Elena Ceaușescu bizonyítékokat követelt, amikor az ügyész titkos svájci bankszámláiról faggatta a házaspárt. A volt diktátor provokációnak minősítette az ügyész fölszólítását: ha mégis léteznének ilyen számlák, akkor egyezzenek bele, hogy a pénz a román államra szálljon.

Ami Vasile Mileát, a Securitate által december 22-ikén meggyilkolt nemzetvédelmi minisztert illeti, az ügyész föltette a kérdést Ceaușescunak: "Miért vádolta árulással Mileát, és miért állította, hogy a büntetés elől menekült öngyilkosságba?" - "Milea áruló volt, a saját elhatározásából követett el öngyilkosságot. A tisztek elmondták, hogy megszegte a rend helyreállítását elrendelő parancsot" - felelte kihívóan a diktátor.

(Ceaușescu szerint Mileát ily módon felelősség terhelte a temesvári mészárlásért.) A védő egyetlen kifogást sem emelt a fölsorolt vádpontok ellen, csupán arra kérte a bíróságot, hogy "határozata ne legyen leszámolás".

"Nagyon nehéz ítéletet hozni - fejtegette az ügyész -, mert a vádlottak még a törvény színe előtt sem hajlandók elismerni, hogy népiirtást követtek el: nemcsak Temesvárról és Bukarestről van szó, hanem huszonöt esztendő bűneiről. Bünt követtek el, amikor éhezették a népet, amikor megvonták tőle a fűtést és a villanyt, főképpen pedig a lélek ellen vétettek. Ártatlan gyermekeket tankok gázoltak halálra. A Securitate tisztjeit a hadseregben használt egyenruhába öltöztették, hogy a népet a hadsereg ellen fordítsák.

Még ha csak a magukhoz hasonló, idős emberekre lövettek volna... ám maguk a kórházakban eltépték az oxigéncsőveket, fölrobbantatták a vérplazma-tárolókat." (Ceaușescu mosolyog.) "Iránba utaztak, hogy térdre boruljanak az ajatollah előtt. Azt állítják, hogy a Nemzeti Megmentési (Front) Tanácsa nem törvényes, ám 1947-ben ugyanez történt, amikor Románia királyától, Mihálytól elragadták a hatalmat. A király több méltóságról tett tanúságot maguknál." (Ceaușescu nevet.) A rendkívüli katonai bíróság - az alkotmány 357-edik, 162-edik, 163-adik és 165-ödik cikkelye alapján - egyhangú határozattal teljes vagyonekobzásra és halálra ítélte a Ceaușescu-házaspárt. A fölvétel szerint az ítéletet 1989. december 25-ikén hirdették ki.

- "Fellebezésnek helye nincs" - hangzott el, majd váltott a kép: "Valami betonjárdaszerűség tűnt föl, mögötte fal. Előtte a földön két holttest. A kép közelít, majd megállapodik Ceaușescu fején.

Kimerevítik a képet: a falon golyó ütötte lyukak, vérnyomok.

Világosan látszik, hogy Nicolae Ceaușescu golyót kapott a fejébe. Az volt a kegyelemlövés.

A gyanakvás és a hatalmi versengés első jelei 1989.12.28. Bukarest, 1989. december 27. (AFP) - Miközben a Nemzeti Megmentés Frontja mindent elkövet azért, hogy az ország újjáépítésének érdekében szent egységbe kovácsolja maga köré a román nemzetet, máris észlelhetőek a vele szembeni gyanakvás és a hatalom birtoklásáért folytatott versenyfutás első csírái. Az új vezetésnek ebben a pillanatban három sürgős feladatot kell teljesítenie: meg kell semmisítenie a Securitate utolsó ellenálló fészket is, le kell számolnia a régi renddel és fel kell támasztania a romjaiban heverő nemzetgazdaságot.

A Nemzeti Megmentés Frontja Ion Iliescu vezetésével egyre-másra hozza a megfelelő intézkedéseket: országszerte katonai bíróságokat állított fel a terrorista cselekmények gyorsított ütemben történő

elbírálására, dekrétumot adott ki a Ceaușescu-rezsim törvényeinek hatályon kívül helyezéséről, lépéseket tett a lakosság élelmiszer- ellátásának megszervezésére.

A nemzeti egység látszata mögött - az áprilisa kihirdetett szabad választások jegyében - azonban már az új hatalom iránti bizalmatlanság első jelei érezhetőek.

A gyanakvás elsősorban a Nemzeti Megmentési Front összetételének szól. Bár a forradalmi hatalom vezetője, Ion Iliescu élvezi a közvélemény bizalmát, sokan aggodalmuknak adnak hangot amiatt, hogy túl sok a kommunista vagy az egykori kommunista a hatalomban.

Az új hatalom kommunista tagjai - így Iliescu, Dumitru Mazilu, Silviu Brucan, Corneliu Manescu, Alexandre Birladeanu - hasonló sorsban osztoztak: mindnyájan előbb a Ceaușescu-rendszer vezető beosztású személyiségei, majd később - a diktátor kegyeiből kiesve - hajótöröttei voltak.

A Front egy másik kommunista tagja, Stefan Guse tábornok számára szerdán elég volt elbeszélgetni a bukaresti munkásokkal, diákokkal és egyszerű párttagokkal ahhoz, hogy megértse, mennyire valós a félelem, hogy az egykori kommunisták visszaszivárognak a hatalomba.

Doina Cornea - miközben egy televíziós interjúban a szabadság, a demokrácia és az emberi jogokat tiszteletben tartó új Románia felépítésére szólította fel honfitársait - aggodalmát fejezte ki amiatt, hogy a régi rendszer számos híve megpróbál beszivárogni a Nemzeti Megmentés Frontjának helyi bizottságaiba.

Erősíti a forradalom "kisajátításával" kapcsolatos félelmet az is, hogy a Front vezetése eddig elhallgatta az új pártok alakulását.

Maga Iliescu úgy véli, hogy jelenleg nem a többpártrendszer létrejötte számít elsődleges feladatnak, hanem az új hatalom olyan mérvű megszilárdítása, amely megakadályozza a zsarnokság visszatérését. Ez sokakban ébreszt gyanút.

Közben Bukarestben nesztelenül megindult a harc a hatalomért. A politika színpadáról 1946-ban letűnt Nemzeti Parasztpárt újjáalakult és - mint régen - jelentős politikai szerep betöltésére készül.

Vezetője, Cornelius Coposu egy 74 éves öregúr - aki 17 évet ült Ceaușescu börtöneiben - már előterjesztette akcióprogramját, amely a piacgazdaság és a nyugati típusú demokrácia mellett tör lándzsát.

Iliescu azonban - bár többször is megkérték rá - eddig nem fogadta a parasztpárt irányító bizottságának képviselőit.

Szerdán a rádió egy újabb - bár történelmi hagyományokkal nem rendelkező - párt, a Demokratikus Környezetvédő Párt megalakulásáról adott hírt. Az új párt - elfogadva a Front platformját - a romániai életkörülmények megjavításáért és a környezetszennyezés megakadályozásáért száll síkra.

Senki sem dédelgethet ma túlzott illúziókat: a románokra - minden politikai tapasztalat hiányában - iszonyúan nehéz feladat vár az áprilisi választásokon, ahol egy új politikai rendszer alapjait kívánják lefektetni.

Erdélyben normalizálódik a helyzet 1989.12.28. Kolozsvár, 1989. december 27. (AFP) - A kétmillió magyar lakta Erdély fővárosában, Kolozsvárott, valamint Nagyváradon, a magyar-román határtól mintegy harminc kilométerre megkezdődött az ott élő románok és magyarok barátkozása, miközben szerdára normalizálódott a helyzet Erdélyben - írta helyszíni jelentésében Katinka Mezei, az AFP egyik kiküldött tudósítója (aki beszámolójában mindvégig román helységneveket használ). Kolozsvár egyetemi központjában a magyar egyetemisták a legki- sebb feszélyezettség nélkül dolgoznak együtt a román hallgatókkal a különböző európai országokból érkezett segélyszállítmányok elosztásán; Erdély egyébként 1919-ig Magyarországhoz tartozott. Az egyetemisták kulturális központjuk alagsorát raktárrá alakították át, ahol összeállítják a hét kolozsvári kórházba küldendő élelmiszer- és gyógyszer- szállítmányokat. Kolozsvárott az elmúlt napokban több százan veszítették életüket.

Szerdára virradóra semmilyen incidens nem történt az említett két városban; a hadsereg továbbra is őrzi a legfontosabb középületeket.

Kolozsvári katonák elmondása szerint a "terroristák" - így emlegeti a lakosság a Securitate embereit - még mindig a fontos útvonalakat övező hegyek között bujkálnak. A katonák ezért még mindig azt tanácsolják a helyi lakosoknak, hogy éjszaka ne hagyják el otthonukat, legalábbis addig ne, amíg a két városban újra beindul a tömegközlekedés.

A kolozsvári üzletekben olyan árufélék jelentek meg, amelyeket évek óta nem láthattak a város lakói: szalámit, sertés- és marhahúst és más húsfélét árusítanak.

A Securitate keddi támadásának következtében még szerdán sem működtek a Bihar megyei telefonvonalak, Kolozsvárott pedig legalább tíz órát kell várni egy külföldi kapcsolásra. A kolozsvári külváros szerdára teljesen a hadsereg ellenőrzése alá került (kedden még szórványos lövöldözés volt itt).

Kolozsvárott újjáéled az egyetem: a magyar nemzetiségű hallgatók román társaikkal közösen vezető bizottságot választottak és kiadták az első kétnyelvű diáklapot. A háromezer kolozsvári hallgató egynegyede magyar.

"A Ceaușescu-rezsim bukása óta teljesen megváltozott román társaink irányunkban tanúsított magatartása" - mondja Szőke Barna orvostanhallgató, aki tagja a kolozsvári egyetem új vezető bizottságának. - "Ceaușescu bukása előtt sok román bedőlt a magyarelles propagandának. Most hirtelen megértették, hogy ez csupán rágalomhadjárat volt, amely a lélek megmételvezését szolgálta" - teszi hozzá.

"A Ceaușescu-érában nehéz volt barátkozni a magyarokkal, mivel nagyon feszült volt a légkör azok miatt a tilalmak miatt, amelyek a magyarokra vonatkoztak" - mondja Octavian Harangus, a Kolozsvári Műszaki Főiskola román nemzetiségű hallgatója.

A Ceaușescu-rezsim által folytatott erőszakos asszimilációs politika következtében a magyar nemzetiségűek nem lehettek tagjai az egyetemisták vezető szerveinek és kizárták őket sok más funkcióból is, a magyar nyelvű lapok és a magyar nyelvű rádióadások pedig egyre ritkábbak lettek - jegyzi meg végül az AFP munkatársa.

Nyugati rádiók magyar nyelvű adásaiból 1989. 1989.12.29. Nyugati rádiók magyar nyelvű adásaiból 1989. december 29.

1.) Új fejezet kezdődik a magyar-román kapcsolatokban, és ebben pozitív szerepet játszik a magyar kormányzat és a külügyi apparátus tevékenysége. Ezt bizonyítja korai és határozott fellépése a diktatúrával szemben a kisebbségi és emberi jogokért, s gyors reagálása a kialakult új helyzetre. A Nemzeti Megmentési Front Tanácsának gyors elismerése, továbbá a segélynyújtás, és a közvetlen kontaktus kezdeményezése is ilyen lépés volt. A kapcsolatok teljes kibontakoztatása azonban - állapította meg Hamburger Mihály -, már egy szabadon választott Országgyűlés és kormány feladata lesz.

(SZER) 2.) Új lendületet kapott a romániai magyar újságírás. Az egy évvel korábbi "Kiáltó szó" című szamizdat-kiadvány szerkesztői most "Hívó szó" címmel kiáltványt bocsátottak ki, amelyben összegzik és feltárják a kisebbségek társadalmának problémáit. Lényeges követelésük az egykori nemzetiségi intézményrendszer újjáteremtése.

A SZER kommentárja szerint, "ha Bukarestben komolyan gondolják a demokráciát", akkor a kiáltványt is figyelembe kell venni: ez "nem csak a magyarsághoz szól, de a bukaresti új vezetéshez is". (SZER) 3.) A magyar értelmiségről korábban sokak véleménye az volt, hogy menekül Romániából. Most bebizonyosodik: az erdélyi magyarságban van olyan tartalékképző erő amellyel nem számoltunk; energiáját, önvédelmi regeneráló erőit, potenciálját még nem használta el - mondotta a kialakuló magyar demokratikus és kulturális intézményekről Szócs Géza. "A többpártrendszer elemi feltételei" - még a pártok, és a koncepció csirái is - hiányoznak Romániában. A "magyarság azonban tagoltabban, artikuláltabban fogalmazza meg követeléseit, létkérdéseit". Így a koalíciós gondolat ma már nagyon erősen működik. Nyilvánvaló, hogy a politikai szétforgácsolódás életveszélyes lehet a romániai magyarság számára - nyilatkozta a londoni adónak Bodor Pál. (BBC) 4.) George Marchais "igen jó kapcsolatot tartott fenn" a Ceaușescu-rendszerrel. A romániai változás "komoly veszély a pártvezetőségre nézve", mert "a belső ellenzék" követeli a PB és Marchais távozását. Mindez az "utolsó európai sztálinista párt" hanyatlásának csak fokozója lehet - mutatott rá háttérmagyarázatában Albert Pál. (SZER)

Utóregzések 1989.12.29. Bukarest, 1989. december 28. (AP) - Még mielőtt lejárt volna az ideiglenes kormány által a - még mindig harcoló - Securitate- egységeknek adott türelmi idő, Bécsben holtan találták Marin Ceaușescut, a kivégzett diktátor 75 éves fivérét, Romániában pedig katonák letartóztatták három további, kompromittálódott rokonát. A bécsi rendőrség közlése szerint Marin Ceaușescu korábbi munkahelyén, a román nagykövetség kereskedelmi képviselőjének épületében akasztotta fel magát.

Az Agerpres hivatalos román hírügynökség arról számolt be, hogy a katonaság a rendőrséggel karöltve a bukott diktátor szülővárosában, Scornicestiben megtalálta Ceaușescu ott bujkáló hűgát, Elena Barbulescut és annak fiát, Emilt. Velük együtt rendőrkézre került Ceaușescu egy másik fivérének, a leváltott védelmi miniszterhelyettesnek, Ilie Ceaușescunak a felesége.

Barbulescu asszonynál 50 ezer dollár értékű csekket és 3600 dollárral egyenértékű lejt találtak készpénzben. Az asszony annak a Vasile Barbalescunak a felesége, aki a conducator mezőgazdasági ügyekben illetékes első számú embere volt, most pedig letartóztatásban várja sorsa alakulását. Ugyancsak börtönben ül már Ilie Ceaușescu.

Az AP hírügynökség az MTI jelentésére hivatkozva ad hírt Ceaușescu egy korábbi magas rangú tisztségviselőjének ama kijelentéséről, hogy a diktátor maga rendelte el Temesváron a tömegbe

lövetést, ahogyan minden más, a rendszer elleni legkisebb fellépést korábban is a fegyverekkel és letartóztatásokkal akart elhallgattatni.

A román helyzet bizonytalanságát tükrözi, hogy továbbra sincsenek hivatalos adatok a halottak számáról. Míg egyesek már több tízezerről is beszélnek, Benard Kouchner, Franciaország Bukarestben tartózkodó humanitárius ügyekért felelős államtitkárának közlése szerint eddig a román Egészségügyi Minisztérium ennél jóval kevesebb, 746 ember holttestének azonosításáról tud.

Nem tudni, pontosan hány holttest került eddig elő azokból a tömegsírokból, amelyekbe a Securitate sebtiben eltüntetni igyekezett az első mézárások áldozatait, illetve, hogy rejt-e még a föld ilyen tetemeket.

A szétzilált román társadalom tudományos életén is végigsöpört történelmi átalakulás tanúbizonysága, hogy a Ceaușescu-házaspárt megfosztották minden tiszteletbeli akadémiai címétől. Fontos fejlemény az is, hogy maga a kommunista párt kezdte lapjában folytatásokban közölni az Egyesült Államokbeli száműzetésben élő Ion Pacepa híres könyvét. A "Vörös horizont" című - Romániában eddig tiltott olvasmánynak számító - mű a Ceaușescu-klán életvitelét és a titkosszolgálatot mutatja be.

Romániában az élet normális kerékvágásba történő visszatérésének jelei tapasztalhatók a közélet, az ellátás szinte minden terén. A temesváriak ismét korlátozások nélkül tankolhatnak, légi és közúton egyaránt segélyszállítmányok sora érkezik már a fővárosba. Szerdán a Nemzeti Megmentési Front Tanácsának egy magas rangú tagja kijelentette, hogy országa szakít a kommunizmussal és fokozatosan a demokrácia útjára lép.

Corneliu Bogdan új külügyminiszter-helyettes azt mondta, hogy a korábban a kormányban dolgozó bürokraták többségének most van mitől félnie. "Persze nem mindegyikük bűnöző, többségükben csupán túlzottan szolgálatkészek és engedelmesekek voltak. Mindenképp el kell kerülnünk azonban, hogy hajtóvadászat kezdődjék"- jelentette ki Bogdan.

A kormány a helyzet további stabilizálása érdekében kilátásba helyezte: a Securitate azon fegyvereseit, akik megadják magukat, bíróság elé állítják ugyan, de ha megbánást tanúsítanak, nem szabnak ki rájuk halálbüntetést. Ez, és a Ceaușescu-házaspár kivégzéséről készített felvételek a jelek szerint megtették hatásukat: tömegesen adják meg magukat a volt állambiztonsági emberek.

"A szabad, civilizált világ részeként szeretnénk látni Romániát"- mondta Dumitru Mazilu, a 36 tagú NMFT alelnöke, majd hozzátette: "Országunk nem kommunista többé, hanem egy demokráciát építő, szabad ország." Eme törekvések jegyében létrejött a napokban egy olyan bizottság is, amely az eddigi Általános Szakszervezeti Unió szerepét átvállalva a szakszervezetek újjászervezésével foglalkozik. Az új érdekképviseleti szervezeteknek joguk lesz a petíciókhoz, tüntetésekhez, sztrájkhoz és "az alapvető emberi jogokért fognak küzdeni".

Az ország új vezetői ígéretet tettek egy új, a többpártrendszert is garantáló alkotmány kidolgozására. A közvélemény azonban még szkeptikus, mert "túl sok" volt kommunista pártolt át.

A Securitate kartotékjai 1989.12.29. Nagyszeben, 1989. december 28. (AFP) - A lakosság kezébe került több ezer, a romániai titkosrendőrség által vezetett kartoték. Az AFP egyik kiküldött tudósítója Nagyszebenben tanúja volt annak, hogyan keresték a kétszázézer lakosú város polgárai a barátaik, szüleik tevékenységéről, kapcsolatairól, kijelentéseiről szóló jelentéseket. Nagyszeben a brassói

Securitate fennhatósága alá tartozott. A kislakú kartotékok mintegy húsz rovatot tartalmaznak. A személyazonosság meghatározásán kívül feltüntetik a megfigyelt személy végzettségét, politikai előéletét (milyen párt tagja volt a háború előtt), nemzetiségi hovatartozását (magyar, román, szerb, és így tovább), továbbá kivonatokat egy teljes dossziéről, amelynek csak a kódszámát tüntették fel a kartonon. Szerepel még az informátor azonosító száma és neve, valamint a kartotékot vezető Securitate-tiszt neve és rangja.

Egyes, a Secu különleges érdeklődését kiváltó személyekről több, esetenként 5-6 dossziét is vezettek, amelyekben az illető munkahelyi megnyilvánulásait, külföldi útjait, lakóhelyi kapcsolatait tüntették fel; ezeknek a külön dossziéknak ugyancsak az azonosító száma szerepel a kartonokon. A legfrissebb, kézzel írott bejegyzések arra vonatkoznak, mit tervez a titkosrendőrség az illetővel: telefonbeszélgetései lehallgatását, nyomon követést, postájának megfigyelését, és - igaz, nagyon ritkán - szerepel az a bejegyzés is, hogy "érdektelen".

Sofia R-t, (a kartonon teljes név szerepel) egy 52 éves német nemzetiségű munkásasszonyt a Secu azért tartott állandó megfigyelés alatt, mert "ellenséges agitációt folytatott", tagja volt a Bruderschaft nevű illegális szervezetnek. A kartotékot egy Andrei Nagy nevű tiszt vezette; a szóban forgó asszony kartotékjának szélére ceruzával odaírta: "kis fontosságú, lásd a gyűjtődossziét".

Egy másik nyilvántartó lap: Rafila C., született 1895-ben.

"1958-ban rendszerünkkel és a mezőgazdaság kollektivizálásával szemben ellenséges kijelentéseket tett" - írta a lapra Ion Matei őrnagy. A margóra rótt bejegyzés szerint Rafila C. elhunyt. A kartont azonban nem semmisítették meg, részletesebb, Rafila C-re vonatkozó információkat egy közel félezer oldalas dosszié tartalmaz.

"1972 augusztusában Veronica S. kijelentette Stefania C-nek, hogy hamarosan turistautat tesz Ausztriába". Stefania C. kartonján ez az egyetlen bejegyzés szerepel, de ennyi is elég volt ahhoz, hogy a titkosrendőrség kétoldalas dossziét fektessen fel róla.

Nicolae C. "kapcsolatban áll Dan M-el, egy, az NSZK-ban élő románnal, aki jelezte neki, hogy hamarosan Nagyszebenbe látogat Hans H." Miután a bukaresti belügyminisztérium 9. osztályától megkapta ezt az információt, Ion Ungureanu százados így döntött: "Várni a látogatót. Értesíteni R. A-t" (valószínűleg a dossziéba a legtöbb értesülést szállító besúgót).

Avagy egy másik, jellemző adat: Paraschiva C., született 1952-ben, "kapcsolatot tart Brigitte F-el, bíráló megjegyzéseket tett a romániai élelmiszerellátásra".

Dana, aki döbbenet nézi a kartonokat, azért veszítette el francia tanári állását az egyetemen, mert nem volt hajlandó együttműködni a titkosrendőrséggel. Most kezébe veheti a róla vezetett dossziét. "A Securitate tisztje, aki azt akarta, hogy tájékoztassam az egyetemisták és az egyetem francia lektorának kijelentéseiről, azt állította, hogy írásos jelentései vannak rólam, fényképekkel és magnószalagra rögzített telefonbeszélgetésekkel rendelkezik. Nem akarok bosszút állni rajta, csak azt szeretném megkérdezni tőle, mit érez most. Azt, hogy fél-e, ahogyan én féltem éveken át. Annyira rettegetem, hogy majdnem öngyilkosságot követtem el" - mondja az AFP tudósítójának.

A Securitate nagyszebeni központja csaknem teljesen romba dőlt a harcok során (amelyekben harckocsik és könnyű páncélozott járművek is részt vettek), most pedig a romokat megszállta a tömeg. Az embereket megdöbentették a hatalmas készletek: élelmiszert, ruházatot, elektronikus

berendezéseket - vagyis csupa olyan holmit halmoztak fel a secusok, ami föllelhetetlen volt az üzletekben. Az épület belső részében lévő archívumot csak szerdán fedezték fel a nagyszebeniek: itt titkos helyiségek vannak és egy föld alatti folyosó, amely a város központjában álló Continental Szállóhoz vezet, onnan pedig tovább egy városszéli parkhoz.

Mennyire életképes a román demokrácia? 1989.12.29. Bukarest, 1989. december 28. (Reuter) - Csütörtökön 17.00 órakor lejárt a még mindig harcoló Securitate-egységeknek biztosított megadási határidő. Diplomata tartanak attól, hogy az ezentúl az azonnali halálra ítéltetés árnyékában küzdő fegyveresek valóságos professzionális bűnöző gárdává alakulnak át és még évekig terrorizálják majd a lakosságot. E nyugati politikusok véleménye az, hogy még hosszú időre lesz szükség a Securitate maradványainak felszámolásához, addig pedig a vezetés egyfajta terrorizmussal kényszerül majd állandó harcot vívni. Bukarestben a forradalom kirobbanása óta szerdán először ugyan nem volt lövöldözés, de kisebb tűzpárbajokról érkeztek hírek Kolozsvárról és Nagyszebenből.

Lech Walesa, a Szolidaritás Nobel-békedíjas vezetője és a londoni székhelyű Amnesty International nemzetközi emberi jogi szervezet mindenesetre azt sugalmazták a román vezetésnek, hogy ne állítsa rögtönítélő bíróság elé Ceaușescu megátalkodott harcosait.

"Remélem, hogy a román nemzet képes lesz demokratikus rendet teremteni országában az emberi jogok tiszteletben tartásának helyreállításával, a béke megteremtésével és az erkölcsi rend közéletben történő biztosításával"- mondta Walesa.

A nehéz vajúdással világra jött román demokráciát ezek után a fegyvereknél is jobban fenyegeti majd a gazdasági kór. Mindinkább a figyelem középpontjába kerül az ország kolosszális gazdasági betegsége, aminek valós állapotáról eddig hazudtak a hivatalos statisztikák, s amelyet a vezetés az összeomlás szélére sodort.

A Mezőgazdasági Minisztériumnak a szabad sajtóban közzétett adatai arról tanúskodnak, hogy az élelmiszertermelés jóval a Ceaușescui propagandisták által hirdetett szint alatt van. Az idején valós gabonatermés mindössze 18 millió tonna, szemben a kivégzett diktátor által nem egészen egy hónapja ismertetett 60 millióval.

Hasonló a helyzet a rizst, a cukorrépát, a gyümölcsöket, a zöldségfélét és sok más terméket illetően is.

Amit a Nemzeti Megmentési Front Tanácsa eddig tehetett, az csupán válságkezelés: felfüggesztették mindenféle élelmiszeripari termék exportját és eltörölték az eddigi energia- és élelmiszerkorlátozásokat, melyeknek következtében Románia lakossága már évek óta hidegben és alultápláltságban szenvedett.

1989.12.31. Reggeli hírek London, 1989 december 31. /BBC, kora reggeli híradás/ - Romániában a kommunista párt feloszlását követelik.

Napokkal a Ceaușescu rezsim bukása után Romániában olyan hangok hallhatók, hogy fel kell oszlatni a kommunista pártot. A román televízió jelentése szerint párttagok egy csoportja, köztük néhány korábbról jól ismert vezető személy, a párt rendkívüli kongresszusának összehívását akarja. Azt követelik, hogy a pártvagyonat adják át a népnek és azt akarják, hogy szülessen olyan döntés, melynek

értelmében teljesen feloszlatják az egész szervezetet. Ez a csoport azt mondja, hogy a kommunista párt kompromittálta magát - mint fogalmazott - a gyűlöletes és zsarnoki Ceaușescu diktatúra alatt. Az emberi jogokat lábbal tiporták és ártatlan emberek tízezrei váltak a rezsim áldozataivá - mondja a csoport -, mely azzal egy időben tette meg felhívását, hogy a román ideiglenes kormány megtartotta első munkaiülését, melyen az ország politikai jövőjét vitatták meg.

Ion Iliescu ügyvivő elnök azt mondta: az ország iparában káosz uralkodik és elsőnek azt kell eldönteni, hogy mi az, amit a körülmények között el lehet érni. Iliescu azt is mondta, hogy a helyzet továbbra is feszült és a BBC tudósítója is arról küldött jelentést, hogy ugyan Románia sokkal nyugodtabb most már, de Bukarestben továbbra is folynak lövöldözések. A Nemzeti Megmentés Frontjától független, újonnan alakult Román Demokratikus Párt körvonalazta politikáját és azt mondja: Romániának a Varsói tömbben kell maradnia. A bukaresti rádió jelentése szerint a kedden létrehozott párt szabad választásokat, politikai pluralizmust, független szakszervezeteket és az összes nemzeti kisebbség számára biztosítandó képviselőket követel a kormányban.

Korábban az ideiglenes kormány rendeletek sorában feloldott még több korlátozást, melyet még a Ceaușescu rezsim vezetett be. A rendeletek értelmében egyebek között most már a románok anélkül beszélhetnek külföldi látogatókkal, hogy erről jelentést kellene tenniük a rendőrségnek. Sőt, szállást is felajánlhatnak külföldieknek.

Feloldották az élelmiszerek és a benzin vásárlására vonatkozó korlátozásokat és a magán gépkocsik szabad használatát is engedélyezték. A bukaresti rádió jelentése szerint további fejleményként az új évre Romániába meghívták a szovjet külügyminisztert, Edward Sevardnadzet.

Románia egykori északi tartományában, az akkori Besszarábiában a mai Szovjet Moldavai Köztársaságban sok ezer nacionalista Moldava Romániához való visszacsatolását követelte. A moldavai fővárosban, Kisinyovban tartott tömeggyűlésen a határ megszüntetését követelték, illetve sürgették, hogy a köztársaság kommunista pártja nyilvánítsa magát függetlennek a szovjet kommunista párttól. Egy másik gyűlésen viszont Moldava pártfőnöke, Pjotr Lucsinszkij figyelmeztetett, hogy azok, akik a határ megváltoztatását követelik, a Szovjetunió egészével konfrontációt provokálhatnak.

1989.12.31. 13:13 Bukarest, 1989. december 31. vasárnap (MTI-tud.) - Csendesen telt el a vasárnapra virradó éjszaka Bukarestben, csak a Róma utca környékén, a televízió épületénél és a Gara de Nord-nál, a központi pályaudvarnál hallatszott néhány lövés. Tűzharcról nem érkezett jelentés. A helyzet egyre inkább konszolidálódik, és mozgásba lendült a belpolitikai élet. A megalakult új kormány szombaton megtartotta első ülését, a vasárnapi lapok pedig közlik Petre Roman kormányfő nyilatkozatát. Az Adevarulnak adott interjúban kifejtette, hogy a kormány fő törekvése a gazdasági élet teljes megindítása. Úgy fogalmazott: politikai téren arra törekszik, hogy olyan szakemberek kerüljenek be az állami gépezetbe, akiket nem terhel semmilyen felelősség a múltért. Szólt arról a gondról, ami előtt új kabinetje áll. „Arra kényszerülünk, hogy túlhaladott struktúrákkal fejtsük ki tevékenységünket, de nem tehetünk mást, mivel új struktúrákkal még nem rendelkezünk. Ezért nagyon szükséges, hogy a szakemberek működőképessé tegyék ezeket a meglévő állami és gazdasági gépezeteket, - mondta.

Petre Roman szerint jelenleg egy átmeneti állapot alakul ki a választásokig. Addig is a végrehajtó hatalom különválnak a törvényhozástól és a politikai gépezettől. „Központi célunk ezekben a napokban, az új esztendőre fordulón az, hogy megszilárdítsuk a nemzeti közmegegyezést, biztosítsuk a forradalom győzelmének szellemét, - szögezte le. A kormányfő végezetül kiemelte: a vezetés mindenfajta építő jellegű politikai irányzatot elfogad, amely kinyilvánítja, hogy hozzá kíván járulni az

ország újjáépítéséhez.

„Ha úgy tetszik, ez a politikai pluralizmus új formája Romániában, - jelentette ki.

A forradalom győzelme után először adott magáról „életjelt”, a Román Kommunista Párt. Az RKP kezdeményező csoportja nyilatkozatban üdvözölte a népforradalom győzelmét, és teljes támogatásáról biztosította a Nemzeti Megmentési Front Tanácsát, annak célkitűzéseit. Felszólított minden becsületes párttagot arra, hogy mindenben támogassák az új államhatalmat, küzdjenek a hazafias erők oldalán a nemzeti megbékélés szellemében. A Romania Liberában közreadott nyilatkozat sürgeti, hogy mielőbb hívják össze a Román Kommunista Párt rendkívüli kongresszusát, amely kimondaná a párt feloszlását és a pártvagyont átadná a népnek a Nemzeti Megmentési Front Tanácsán keresztül.

A demokrata párt is „éledezik”. Programpontjai között szerepel az, hogy Románia megtartja VSZ-tagságát, de együttműködik az egységes európai ház létrehozásáért. A demokrata párt követeli, hogy szüntessék meg az RKP vezető szerepét, tartsanak szabad parlamenti választásokat és valósítsák meg a politikai pluralizmust. A párt szerint az ország elnökét titkos szavazással kellene megválasztani, egy vagy két hivatali időszakra, amiről a parlament hozna döntést. A párt követeli a társadalombiztosítás új rendszerét és a nyugdíjtörvény módosítását.

A politikai mozgások jeleként sok mozgalom teszi meg első lépését, nyilatkozatok és felhívások jelennek meg, sajtótájékoztatókra kerül sor.

Miközben kezd beindulni a belpolitika új szakasza, Bukarest, a főváros és az ország minden lakott területe a szilveszterre készül.

A rendőrség felhívást adott ki, kérve a szilveszterezőket, hogy ne használjanak petárdákat, mert a robbantások megtévesztően hatnak, félrevezethetik az állandó készültségben levő katonai alakulatok és rendfenntartó egységek tagjait.

1989.12.31. 16:17 Bukarest, 1989. december 31. vasárnap (AFP) - Romániában vasárnap hivatalosan is bevezették a többpártrendszert. Az Országos Megmentési Front Tanácsa dekrétumot tett közzé, amelynek értelmében Romániában szabad a pártok és a politikai szervezetek működése. A pártalapítási törvény értelmében az alakuló pártoknak be kell mutatniuk alapszabályzatukat és programjukat. Kimutatást kell készíteniük vagyonukról, tiszteletben kell tartaniuk az ország törvényeit és függetlenségét. Legalább kétszázötven taggal kell rendelkezniük.

Bejegyzésük érdekében a fenti feltételeknek eleget kell tenniük a pártoknak. A hatóságoknak öt nap áll rendelkezésükre, hogy eldöntsék: mindenben megfelel-e a követelményeknek az illető új párt.

A törvény alapján nem csatlakozhatnak pártokhoz a nemzetvédelmi és a belügyminisztérium alkalmazottai, a diplomáciai szolgálat tagjai, az állami rádió és televízió dolgozói. +++